

~~विष्णु~~ चण्डिका ८०

ॐ नमः शिवायै ॥ माध्वैः देयकवाच ॥ ॥ सावर्णिः सूर्यतनये ॥ यो ननु कथ्यते तस्मै
निरासयत दुःप्रतिविस्तराद्ददतो मम ॥ १ ॥ मम ह्यमाया नुभावेन यथा मन्वंतराधिप
सर्वभूवमहाभागः सावर्णिस्तनये ॥ रवे ॥ २ ॥ स्वारेऽधिष्ठेत्तरेषुर्वचैत्रवंशममुद्रुवा
सुरेया नारायण भूतसमस्तैः इति मंडले ॥ ३ ॥ तस्य पात्रयतः सन्धकपुजापुत्रा निर्वोर
सान्धवभूतुः रात्रवाभूपाकोलाविष्टं सिजस्तथा ॥ ४ ॥ तस्य ते रत्नवधुद्रुमतिष्ठ

ॐ

ॐ

ॐ

स
२

वसवदिदुन॥ नृनैरपि सतैर्युकोवाविदुभिर्जित॥ पाततस्वपु रमायातोनि
प्रदेशाधिपोभवत॥ अक्रात्तसम हाभाग ह सोसदा प्रवलाग्नि ॥ ६ ॥ प्रम
पैर्वलिभिदुष्टैर्दुर्वलस्प्रदुरात्मभिः॥ कोषो बलं चाज हतेतवापिस्वपुरात ॥ ७ ॥
तातो मगया व्याजन हतस्वाम्यः समूपाति॥ इकाकी हयसारु ह्यजगाम ह वैव
नं ॥ ८ ॥ सतत्राश्रममडा हीद्विप्रवर्गस्य मेधसः॥ प्रसाप्त ज्ञापदाकीर्ण दुनि

सिध्यापरोभितं॥ १ ॥ तंस्थौ कंसिस्सकालं च सुनिनांतेन साधकः॥ इतश्चेतश्चेवि
चरंतस्मिन्मुनिवराश्रमे॥ २ ॥ सोचितयतदा तत्रममात्पाकृष्टवेतनः॥ मातृ
वैपालितं पूर्वमया हिनं पुरं हितर॥ ३ ॥ मद्रूपैस्तैरस इनेर्दुर्मत्प्रान
तेरवा॥ नृजने सप्रधानो मेधूरदस्ती स दामदः॥ ४ ॥ राममवैरिवशोयात
का नमोगानुपलस्यते॥ प्रेममातुंगतानि तं प्रसादधनमोजनेः॥ ५ ॥ ॥ ३ ॥ ॥

सप्त

३

जुवृत्तिं क्व वंते द्यु कुर्वन्त्ये न्यम ही भूतां ॥ प्रसम्य व्यापसी तैस्तैश्चुर्वीक्षि
सततं वयं ॥ १४ ॥ संचितः सोतिदुखेन कथं कोषो गमिष्यति ॥ एतच्चान्यच्च
सक्तं चिंतयामास पार्थिव ॥ १५ ॥ तत्र विप्राः प्रमाभ्यासे वैश्यसे कंददश
सः ॥ स एष्टेन कश्चिन्मोहेतुः श्यागमने चक ॥ १६ ॥ स शोकदुर्वकस्मात्वं
दुसन्ना इवलक्ष्यसे ॥ इत्याकर्ण्य वचस्तस्मिन्पुनः प्रणदितं ॥ १७ ॥ प्राप्नुवा
यो ॥

नदन

वसतं वैश्यः प्रमयावनतो नृपम ॥ समाधिर्नाम वैश्याहसुयमो धनिनां
कुलो ॥ १८ ॥ पुत्रदोरैरनिरस्तश्च धनलो भादशाधुभिः ॥ विहीनश्च धनैर्दोरैः पु
त्रैरादायैर्धनम ॥ १९ ॥ कनमभ्यगतो दुःखी निरस्तश्चाप्तबंधुभिः ॥ सोहं
नवे ॥ अपुत्राणं कुशला कुशलात्मिका ॥ २० ॥ प्रवृत्तिं स्वजनानां च दारा
णां चावस्यिष्यतः ॥ किनु तेषां गृहे देसमक्षेमं किनु सोऽप्रतं ॥ २१ ॥ कथं ते

सप्त
४

किंनुसृतादुवृत्ताः॥ किंनुसृतादुवृत्ताः॥ मेसुताः॥ ॥ राजोवाच॥ ॥ यैनि
रसोभवांस्तुष्टैः पुनदासादिभिर्द्रवैः॥ तेषु किंभवत्स्नेहमस्तुवद्धातिमानस
म्॥ २२॥ वैश्य उवाच॥ ॥ एवंमेतद्यथा प्राह भवानस्मद्गतं वचः॥ किं करो
मिन्नवद्धातिममनिहुरागं मनः॥ २३॥ यैस्तप्यप्यपितस्नेहं धनलुब्धैर्निरा
श्रुतः॥ पतिरब्जान्द्रो दंष्ट्रहादितोष्ठे वममनः॥ २४॥ किमेतच्चाभिलाषाभि
राव ४

जानुस्त्रापिमध्यमते॥ यत्प्रेमप्रवणं चित्रं विगुणेषु प्रिवंधुषु॥ २५॥ तेषां ह
ते मे ग्यासो दोमनरय च जायते॥ करोमि किं यन्न मनस्ते प्रीतिषु निहुर
रम्॥ २६॥ मार्कांडेय उवाच॥ ॥ ततस्तौ सहितौ विप्रतस्तुतं मुनिं समुपास्थितौ
समाधिर्नाम वैशेषो सच पार्थिवसत्तमः॥ २७॥ क्वाप्युतौ यथान्यायं
यथाहं तेन संविदं॥ उपविष्टौ कथाः काश्चिच्च कर्तुर्वैश्यपार्थिवौ॥ २८॥
राजोवाच॥ ॥ भगवंस्यामहं प्रष्टुमिच्छामि कं वदस्व तत्तत्॥ दुस्वाययन

मम

५

मेमनसः स्वचित्ताय ततो विना ॥ २१ ॥ मम त्वं ममराऽप्यस्य राऽप्यस्य गेधः
शिवलेखापि ॥ २२ ॥ नृतो प्रियथा तस्य किमेतन्मानि सत्तम ॥ २३ ॥ प्रयंच निष्क
तः पुत्रे दारैर्नृते स्ता यो जितः ॥ २४ ॥ स्वजने न च संतपत्तस्तैः पुहा दीतथाप्यति
॥ २५ ॥ स्वसंघतथा इंच द्वा वप्यतपितदुःखितौ ॥ २६ ॥ दोषेऽपि विप्रये मम
त्वा हृष्टमनुसौ ॥ २७ ॥ तत्केनेतन्महाभाग यमो हो ज्ञानिनो रयि ॥ २८ ॥ म
मास्य च भवति विवेकांधस्य मुदता ॥ २९ ॥ ॥ सप्रसवच ॥ ॥ ज्ञानम

स्ति समस्तस्य जज्ञोर्विषयगोचरे ॥ विषयश्च महाना गयाति च वंपृथक्
पृथक् ॥ ३० ॥ दिवांधाः प्राणिनः केचिद्वाचा बंधास्तथापरे ॥ केचिद्दिवात
यारात्रौ प्राणिनस्तुल्यदृष्टयः ॥ ३१ ॥ ज्ञानिनो मनुजाः सत्यं किंतु तेन
हि केकं ॥ यतो हि ज्ञानिनः सर्वेषु शुभदुःखदिमृगादयः ॥ ३२ ॥ ॥
न च तन्मनुष्याणां यतोऽं मगपक्षिणा ॥ मनुष्याणां च यतोऽं तुल्यमन्य

सप्त
द

पि।

तथैभयोः॥३६॥ शोनेपिसतिप्रशैतान्नप्रतंगं॥ ह्वावचंचुषु॥ कणसोऽक्षदृता-मो
हात्पिह्रसानानन्दुधा॥३७॥ मानुषामनुजायाधुसाभिलाषाः सुतन्पुति॥ लो
भात्प्रत्युपकारायनन्वतेकिंचुपश्रयसि॥३८॥ तथापिममतावर्तेमोहगर्ते
निप्रातिता॥ महामायाप्रभावेनसंसारस्थितिकरिण॥३९॥ तन्नात्रविश्वस्य
यकार्ययोगनिडातगत्यते॥ महामायाहरेज्वैततयासंमोह्यतेजगत्॥४०॥

हिमा

ठा

शानिनामपिचेतांसिदेवीभगवती॥ वलादाक्षम्यमोहायमहामाप्रयेहेति॥४१॥
तयाविस्तृज्यतेविश्वजगदेतच्चराचरम्॥ सैषाप्रसन्नावरदाहृणोभवतिमुक्त
ये॥४२॥ साविद्यापरमास्तुतेर्हेतुभूतासनातनि॥ संसारबंधहेतुश्चसैवस
र्वेश्वरेश्वरी॥४३॥ राजोवाच॥ नगवनकाहिसादेवीमहायेतियाम्भवान्
ब्रवीतिकथमुत्पन्नासाकर्मास्याश्चकिहि॥४४॥ अस्वभावाचसदेविद्यत्स

सप्त०

७

रूपाय दुद्रवाः तासर्वं श्रोतुमिच्छामि त्वत्तो वत्सविदोः ॥ ४६ ॥ जीविरुवा
च ॥ ॥ नित्यैव सज्जगन्मूर्तिस्तया सर्वं भिदंतं ॥ तथापि तत्समुत्पत्तिर्वहुधा
श्रूयतां मम ॥ ४७ ॥ देवानां कायसिद्ध्यर्थं विभर्वाति सा यदा ॥ उत्पन्नोति
तदा लोके सानित्याप्यभिधीयते ॥ ४८ ॥ योगनिद्रायदा विदुर्मुर्ध्नि यत्तु कार्ण
वीकृतं ॥ प्राप्तीर्थं शेषमभजत्कल्प्यते भगवां प्रभुः ॥ ४९ ॥ तदा द्वावसुरो

राम
७

द्वोरौ विरव्यातौ मधुकैटभौ ॥ विदुः करणं लोडूतौ हंतुं ब्रह्माण्डं चतौ
॥ ५० ॥ सनाभिकमले विदुर्मास्थितौ ब्रह्मा प्रजापतिः ॥ दृष्ट्वा तावसुरौ चोग्रौ
प्रभुप्रेचजनार्दनं ॥ ५१ ॥ तुष्णवयोगनिद्रां तां मेकाग्रहृदयस्थिताः ॥ त
वोधनायाय हरे हरि नत्रलतालायाम् ॥ ५२ ॥ विश्वेश्वरी जगद्धात्री स्थ
तिसंहारकारिणी ॥ निद्रां भगवतीं विदुः रत्नं तेजसप्रभुः ॥ ५३ ॥ ब्रह्मा वा

सप्त
८

च॥ ॥ त्वं स्वाहा त्वं स्वधा त्वं हिव प्रदूकार स्वरात्मिका ॥ सुधा त्वमक्षरे निखे
विधा मात्रात्मिका स्थिता ॥ ५४ ॥ पुं दुर्मात्रा स्थिता नित्याया च चार्था विशेषतः ॥
त्वमेव सा त्वं सा वित्री त्वं देवी जननी परा ॥ ५५ ॥ त्वये तर्धायते सर्वं त्वयै तत्सु ज
ते जगत् ॥ त्वयै तत्पात्यते देवित्वमेवास्पते च सर्वदा ॥ ५६ ॥ विस्तृत्यै सुष्टि रूपा
त्वं स्थिति रूपा च पालने ॥ तथा संहति रूपा ने जगते स्प जगन्मये ॥ ५७ ॥ माहा
विश्यं

विद्या महामात्रा महामेधामहासूति ॥ महामोक्षदा हा च भवती महादे
वी महासुरी ॥ ५८ ॥ प्रकृति रत्नं च सर्वस्य गुणत्रयविभाविनी ॥ कालरात्रिर्न
हारा त्रिमोहरा त्रिश्चदरूपा ॥ ५९ ॥ त्वं श्रीरत्नमीश्वरी त्वं ह्रीरत्नं बुद्धिर्वा
धनक्षेत्रा ॥ ६० ॥ आपुष्टिस्तथा तुष्टिस्तथांतिः क्षांतिरेव च ॥ ६१ ॥ स्वर्दिनी श्रु
तिनी घोररागदिनी वक्रिणी तथा ॥ शश्विनी चाप्रिनी वाणा मुमुक्षुदीपारिधातु

संयु

धा॥६॥सौम्यासौम्यातराशेषसौम्येभ्यस्त्विति सुंदरी॥परापराणां परमात्मने च पर
रमे श्वरी॥६॥यच्च किंचित्कचिद्वस्तु सदृशं द्वा रिष्व लात्मिके॥तस्य सर्व
स्य या शक्तिः सा त्वं किं कृत्यसे तदा॥६॥यया त्वया जगत्स्व दृष्टं जगत्पाताति यो
जगत्सापि निद्रावशं नीतः कस्यास्तो नुमि हे श्वरः॥६॥विष्णुः शरीरग्र हृद
एतु ह मिश्रान् प्रवच॥कारिता से यतो तत्त्वं कस्तो तं शक्ति मां भावेत्॥६॥

७

सा त्वमिदं प्रभावेः रश्मि रू दारैर्देवि संस्तुता॥मोहयैतौ दुरा धर्षी वसुरौ मधुकै
टभौ॥६॥प्रबोधं च जगत्स्वामी नीयतामुच्यते लघु॥बोधश्चक्रियतामस्य
हंतु मेतौ माहासुरौ॥६॥भीषक उवाच॥॥प्रवंस्तुता तदा देवीतामसी तत्र वेधसा
॥विदुष्या प्रबोधनार्थं यानि कृतुं मधुकैटभौ॥६॥नेत्रास्य नासिका वाहुह
दयेभ्यस्तथो रसः॥निर्गम्य दशन तस्थौ ब्रह्मोणो व्यक्तजन्म नः६॥॥६॥

मप
१०

स्थौ च जगन्नाथस्तथा मुक्तो जनार्दनः ॥ प्रकारं वोहि शयनततः शब्दमुच्यते
तौ ॥ १० ॥ मधुकैटभौ दुरात्मानावतिवीर्यपराक्रमौ ॥ कोधस्ते कृणवतश्च
आणं जनिता द्यमौ ॥ ११ ॥ ससुः प्रायततस्ताभ्यां युगुधे भगवान्हरिः ॥ पं
चवर्षसहस्राणि बाहुप्रहरणे निभुः ॥ १२ ॥ तावद्यतिवलो न्मतौ महाभावा राम
विरोहितौ ॥ उक्तवन्तौ वरो स्मतौ प्रियतामि तिकेशवं ॥ १३ ॥ भगवानुवाच ॥ १०

मि १२
भवेत्तन्मद्यमेतुष्टौ मसवध्याबुभावपि ॥ किमन्येन वरेण वपुतावद्धि धृतं मम
॥ १४ ॥ श्रीषरुवाच ॥ वंचिताभ्यां तितदा सर्वमाप्नोम्यं जगत् ॥ विलोक्य ताभ्यां
जदितौ भगवान्कमलेक्षणा ॥ १५ ॥ प्रीतैश्च स्तवयुद्धेन स्त्राध्यासं मत्पुत्राव
यो ॥ प्रावाज्जहिन यत्रोर्ध्वी सलिलेन परिप्लुता ॥ श्रीषरुवाच ॥ तथेत्युक्त्वा न
गवतां शंखध्वजगदाभूता ॥ कृत्या च कै एवै हि जघने शिरसी तयो ॥

सङ्को

११

॥१७॥ च व मे मा स मु त्थ चा व त्सा ण सं सु ता त्थ यं ॥ प्र भा व म स्था दे व्वा सु भू य
ष्ट ए व द ॥ म ते श्वा ॥ ॥१८॥ इ ति मा र्क ण्डे य पुरा णे सा व णि के म न्वां ते रे दे वी म हा
स्ये म धु के ट न व थ ॥ ॥३॥ म धु स चा रि त्र स्य वि ष्णु का धि र्म ह हा ल ह्मी दे व
ता उ ह्मु क्थं दः शा के भ री रा ति दु र्गा वी जं वा यु ता त्वे य नु र्वे दे म् ति म हा न ट
ह्मी प्री त्य र्थं म ध्य म व रि त्र ज ये ह व ने दि नि यो ग ॥ ॥ न मो भू त वा च ॥ ॥ दे व्वा सु

र म भू द्यु द्धं पू र्ण म द श तं पुरा ॥ म हि मे सु रा णा म धि ये दे वा न च पुरं द रै ॥ १ ॥ ता
त्रा सु रै म हा वी र्यै दे व सै न्यं प रा जि त ॥ जि त्वा च स क लं न्दे वा निं द्रो भू त म दि त्वा
स र ॥ २ ॥ त तः प रा जि ता दे वाः प द्म यो निं प्र ज्ञा प्र ति ॥ पुर र ह्म त्थ ग ता स्त त्र ये त्रे रा
ग रु ड धु जै ॥ ३ ॥ य य्वा ह तं त यो स इ न्म हि मा स चै ष्ठि तं ॥ त्रि द शः क थ या न
मु दे वा नि भ व वि त्तरं ॥ ४ ॥ स र्ये ऽ श्वा नि स्त्रे दू ना य म स्य व रु ण स्य च ॥ ५ ॥ न्ये षां

सवि

१२

वाधिकरं न सखयमेवाधितिष्ठति ॥ ५ ॥ स्वर्गा निराकृता सर्वे ते न देवगणा
वि ॥ विचरंति यथा मर्षं तपामहिषेण दुरात्मना ॥ ६ ॥ अतश्च कथितं सर्वममरा
रिविचेष्टितं ॥ शरणं च प्रपन्नाः शोभा वधस्तस्य विचिंत्यताम् ॥ ७ ॥ इत्थं निशम्य
देवानां वचांसि सधुस्तदच ॥ चकार को वंशं शुभ्रं कुटीकुटिला ननौ ॥ ८ ॥ त
तोति कोपपूर्णं सचक्रिणो वदनं ततः ॥ निश्चकाम महते जीव ह्यणं रं क

व ॥ ९ ॥ = पुन्येषां चैव देवानां शक्रादीनां शरीरतः ॥ निर्गतं सुमहते जस्त सै
क्यं समगच्छत ॥ १० ॥ = प्रतिवर्ते जस्त कुटुंबं लंतामवपद्यत ॥ ददृशुस्ते
सुरास्तत्रैवा लाव्यासदिगंतरं ॥ ११ ॥ = पुनर्नतत्र जस्त सर्वदेवशरीरजसं
एकस्थं यदभून्नारी व्याप्लोकत्रयं विष्टा ॥ १२ ॥ यदभूच्छा नवतेजसेना जा
यातते नुरवं ॥ ग्रामेन चानवन्के शा वारुवो विहसुते जसा ॥ १३ ॥ सौम्येन स्त
नयोर्गुणं सध्यं वै देवा चामवत ॥ वारुणेन च जंघोरु मितं वस्ते जसा नुव

सूक्ति-

१३

॥४॥ अथ एते जसापादौ तदंगुल्योर्ध्वं तेजसा ॥ वरुणो च करंगुल्यः कौबेर
ए च नासिका ॥५॥ तस्यादंताः संभूताः प्राजापत्येन तेजसा ॥ नयनत्रित
यं जज्ञे तथा प्रावर्कतेजसा ॥६॥ सुबौचसं धियो रतेजः अधाणवन्निस्स
व ॥ अन्येषां चैव देवानां संभवस्तेजसां शिवा ॥७॥ ततः समस्तदेवानां ते
जो राशिः समुद्रकां ॥ तां विलोक्य मुदं प्रापुर मरामहि प्रादिता ॥८॥ मूल
मूलादिनिः कृष्यददौ तस्यैपि नाकधक् ॥ कंच दत्तवांश्चक्षुः समुत्तर प्रा

राम
१३

अ

को

धुरवचकतः ॥९॥ प्रांश्चै रवं च करुणैः शक्तिं ददौ तस्येह तारानः ॥ मारुतो दत्तश्च
प्रेवाणपू र्णतथेष्टुवी ॥१०॥ वज्रमिंद्र समुत्तरपाद्यकुलिशादमराधिपः ॥ ददौ त
स्यै सहस्राक्षो धंटा मेरावतद्वै जातः ॥११॥ कालदंडाद्यमेदंडप्रां चो बुधपति
र्ददौ ॥ प्रजापतिश्चाक्षमालां ददौ ध्रुवाकमंडलुं ॥१२॥ समस्तरोमकू
प्रेषु निज रश्मीन् दिवाकरः ॥ कालश्च दत्तवांश्चक्षुः इतस्थाश्चर्मचनिर्म
लं ॥१३॥ क्षीरोदश्चामलं हारमजरं च तथापरि ॥ चूडामणितथा दिव्यं कुं

संदि०
१४

उत्तेकटकानि च ॥ २४ ॥ = प्रद्वं चंदंतया शुभं के यूरान्तर्ववाहुषु ॥ नू पुमै
विमलौ विमलो तद्वै वयकमनुत्तमं ॥ २५ ॥ = प्रंगुलीयकरत्नानि सम
साद्यगुलीषु च ॥ विश्वकर्मा ददौ तस्यैष रसुचातिनिर्मलं ॥ २६ ॥ = अत्रा
एव नेकरूपानि तया भेद्यं च दंशनं ॥ अस्त्रा नपंकजामालां शिरस्युरासि चापरां ॥
२७ ॥ = प्रददजलधिरस्यैयंकजं चातिरोभनं ॥ हिमवा-वाहनं सिंहं रत्नानि वि
विधानि च ॥ २८ ॥ ददावहं न्यसुरापापवधं धनाधिपः ॥ शेषश्च सर्वनामेश ॥

राम
१४

महामणि विभूषितम् ॥ २९ ॥ नागहारं ददौ तस्यै धत्तेयः पृथिवीमिमं ॥ अन्ये
रापसुरैर्देवीभूषणैर्युधैस्तथा ॥ ३० ॥ संमानिता ननादोयैः सादृहासमुद्र
मुद्रुः ॥ तस्यानादेन द्योरेण ॥ कस्तूरमापूरितं नभः ॥ ३१ ॥ = प्रमायतति सहता प्र
तिशयो महानभृत् ॥ पुद्गुभः सकलालोकाः समुद्राश्च वकेपिरे ॥ ३२ ॥ चंचा
लवसुधचंचुः सकलाश्च सहीधराः ॥ जयेति देवाश्च मुदातामृकुसिंह
वाहिनी ॥ ३३ ॥ तुष्टुवुमुनयश्चैनां भक्तिनम्रात्मनस्तथा ॥ दृष्ट्वा समस्तं

सू. ६।
१५

कुशं वै लोचममरायः ॥ ३४ ॥ स च द्रु सि त सैन्या से समुत्तम्यु रु दायु धाः ॥
प्राः किमेतदि ति क्रोधा दा भाष्य म हि प्रा सुरः ३५ ॥ अन्य धा वत तो श द म
सो धैर दुरै र्तः ॥ सद द री त तो दे वी व्या प्र लो क त्र या वि षा ॥ ३६ ॥ प द को त्या
न म भु वं वि री टो स्ति रि ब ता व रं ॥ द्रो भि ता शेष पा ता लो ध नु ज्या नि र ख ने
ने न तां ॥ ३७ ॥ दि शो भु ज सह रे न रा स सं ता द्या प्य स स्थि तां ॥ त तः प्र व द्ध ते यु रान
द्वे या दे वा सुरी दु षं ३८ ॥ रा त्वा स्त्रे ब्र हु धा मु क्ते रा दि धि त दि गे त ॥ १५

३॥ महिषासुरसेनानीश्चिद्रु रा र्वेयो महासुरः ॥ ३९ ॥ युयुधे चामरश्चान्यैश्च
रं ग व ल्वा न्वि त ॥ र था ना स यु र्ते तै ष दि रु द ग्रा र्वे यो महा सुरः ४० ॥ प्र यु ध ता यु
ता नां च सह स्त्रे ण म हानु ॥ प्र चा रा द्भ्य नि यु तै र्ग स्ति लो मा ना हा सुरः ४१ ॥ अ
यु ता नां शौ रैः प ड्ढि वी ष्म जे यु यु धे र रो ॥ ग ज वा जि सह रे नो द्रो षे र ने के परि वा रि
तिः ४२ ॥ हृ तो र था नां को द्या च यु दु त रि म न यु ध त ॥ वि डा त्वा र्वे या यु ता नं च प्र चा रा
दि र था यु तैः ४३ ॥ यु यु धे सं यु गे त त्र र था नां परि वा रि तः ॥ अ ने च त त्रा यु त शो र थ

ह

मन्दि नागस्यै हता ॥४४॥ युयुधुः संयुगे देव्या सह तत्र महांसुराः ॥ कोटि कोटि सहस्र
१६ स्तुराणां दंतिनां तथा ॥४५॥ आनां च हतो युद्धे तत्रोन्महदासुरतो मरे सिंदि
प्राप्तौ श्वराक्तिनिर्मुसलैस्तथा ॥४६॥ युयुधुः संयुगे देव्या रवद्वैः परशुपादौ ॥
केचिच्च चिक्षुः शक्तीः केचिप्राशांस्तथा परे ॥४७॥ देवी रवद्वैः स्तुते तां हं
प्रचक्रमु ॥ सापि देवी ततस्तानि रास्त्राण्यस्त्राणि चंडिका ॥४८॥ लीलये च यु राम
विह्वदनिजशस्त्रास्त्रवर्षिणी ॥ अनाघस्ताननां देवीस्तयमा नासुरभिनिः ॥४९॥

अथ श्रीगणेशाय नमः ॥ गंगादेवि त्वं नमोऽस्तु ॥

॥४५॥ सुमोचासुरदेहपुरास्त्राण्यस्त्राणि चेश्वरी ॥ सापि कुद्वेषु तस्यो देव्या वा
हनैकेशरी ॥४६॥ चचारासुरसैन्येषु वनेष्वबहुताशनः ॥ निम्बासां मुमुचे योश्च
युद्धमानरणां विक ॥४७॥ तथैव सद्यः सन्स्ता गणाः शतसहस्रराः ॥ युयुधु
स्तपरशुभिर्निर्दिष्टा ॥ सापि दिशैः ॥४८॥ नाशयंतो सुरगणान् देविरात्सु पट्टे
ताः ॥ प्रवादयंत पट्टहानराः शौर्यास्तथा परे ॥४९॥ इन्द्रं गंश्च तथैवा न्येतारि
नयुद्धमहोत्सवे ॥ ततो देवी निमृते नगदया राक्तिवृष्टिभिः ॥५०॥ रवद्वैदिभि

सहस्र

۷

४५

अथ ततो निजधानमाह सुरान् ॥ पातयामास चैवान्पान् रघोः न विमो
हितान् ॥ ५५ ॥ असुरान्भुवि पाशेन बद्ध्वा चान्पानकर्मित् ॥ कचिद्विधा कृतास्तौ
दोः खड्गपातैस्तथापरे ॥ ५६ ॥ विषो धितानि प्राते नृगदया भुवि शेरते ॥ बभूवुः
कचिद्भिरंशुसत्तेन नृशंभता ॥ ५७ ॥ केचिन्निपतितान्ममैभिर्नाश्रुतेन
वद्धसि ॥ निरतगशरैर्घेण कृता केचिद्विण्णजिरे ॥ ५८ ॥ रपेनानुकारिताः
पुशान्भुवुचुस्त्रिदंशादनाः केपाचिद्वाहवश्छिन्नाश्छिन्नग्रीवास्तथा

११

परं ॥ ५ ॥ शिरसि पितुरन्ये प्रामन्ये मध्ये विदारिताः ॥ विच्छिन्नजंघारस्य
परं पतुरुर्व्यामहासुराः ॥ ६ ॥ प्रकवाङ्मुक्षिचरणाः केचिद्देव्याद्विधाकृताः ॥
विच्छिन्नेष्वन्ये शिरसि पतिताः पुनरुत्थिताः ॥ ७ ॥ कबंधायुधुधुर्देव्याम्य
हीनापरमायुधाः ॥ नन्तुपुत्रापरतत्रयुद्धतरयलयार्थिताः ॥ ८ ॥ कबंधा
विच्छिन्नशिरसः खड्गसाल्युष्णिगात्तायः ॥ तिष्ठतिष्ठतिभाषंतोर्देवी संन्ये म
हासुराः ॥ ९ ॥ पातितैरथ नागभैरसुरैश्च वसुंधरा ॥ प्रगल्भा सा भवत न

स्कृष्टि
१८

यत्रोभूत्समहारण॥६॥ रौशितीधामहानदुःससत्रविमुमुबुधमधो
चासुरसैन्यस्त्वा रणासुरकाजिनाम्॥६॥ दुरौचतन्महासैन्यमसुरा
णां तथा विंका॥ निन्ये द्रुपययावहि स्तु तादास महाचयम्॥६॥ स
चिहो महा नादमुत्सृजने धुत केशरः॥ शरीरेभ्यो मरारीणां मस्तु नि
र्वाचि चर्चति॥६॥ देव्या गणैश्च तेस्तत्र रुतं युद्धं तथा सुरैः॥ यथैषां तु
वुर्देवाः सुष्य दृष्टिमुचो दिवि॥६॥ ॥ इति सर्क रणपयपुराणे सावर्गिके

रत्न
१८

सन्वत्तरे देवी महा न्म॥ ॥३॥ ॥ कषिरुवा च॥ ॥ निह न्यमानं तत्सैन्यमवलो
क्य महासुरः॥ सेना नीश्चिदरः कोपाद्य यो द्यो दुमश्रां विंका॥१॥ स देवी श
रवर्षणवर्षसमरे सूरः॥ ययामे रुगिरे अंगं तोयवर्षरा तोयदा॥२॥ तस्य
स्त्रिपाततो देवी नी नैव वरारोत्करान्॥ जघान तस्य गानवा रौ धी तारं चैव वा
जिनां॥३॥ चिच्छेद च धनुः सद्यो ध्वजं जाति समुच्छिताम्॥ विव्याध चैव गात्रे
पुच्छि च धनुः न सुगै॥४॥ सच्छि च धनुः धा विरयो हता श्वो हत शारथिः॥५॥

सं० द्व०
१ ए

न्यथावततां देवीं खद्रु चर्मधरोऽसुरः ॥ ५ ॥ सिंहः स हतपरवज्रे नती चो यज्ञे त
स दुर्नि ॥ ५ ॥ अजधान नमुजे सवो देवी मयति वेगवान् ॥ ६ ॥ अतः सः खद्रो भुजे वा
पप फलन नयनं दन ॥ ततो जग्राह शूलं सः कोपादरुणलोचनः ॥ ७ ॥ विरुद्ध
जातस्तत्तु भद्रकोत्पामहासुरः ॥ ८ ॥ वल्यमानते जोभीर विविधरात्र ॥ ९ ॥ दृष्ट
तदायतं दूलं देवी शूलममुं चतः ॥ तं ह्यं रातधा ते न नीतं स च महासुरः ॥ १० ॥
हते तस्मिन् महावीर्ये महिषस्य कर्मपते ॥ ११ ॥ अजगाम गता ह द आसरश्चि

सं०
१ ए

दण्डना ॥ सोऽपि शक्तिं मुने चाथ देव्या सा संविका दुतः ॥ १२ ॥ काराभिदुतां भूमीपात
यासासनिप्रभां ॥ १३ ॥ भग्नं शक्तिं निपतितो दृष्ट्वा केव स सन्वितः ॥ चिसेय चासरः शृ
लंवारो सतपि सा ह्नि नत्या ॥ १४ ॥ ततः सिंहः समुत्पत्य गजकुंभात्तरे स्थितः ॥ १५ ॥
द्वे नयुयुधेतेनो चैस्त्रिदशारिणा ॥ १६ ॥ युध्यमानैः ततस्तौ तु तस्मात्ता गा न्मदीग
तौ ॥ युयुधातेति संरघो प्रहारे रतिदारतौ ॥ १७ ॥ ततो वेगात् वसुत्पत्य निपत्य च स
गारिणा ॥ करप्रहारेणा शिरश्चासरस्य पृथक्कृतं ॥ १८ ॥ उदयश्चरौ देव्या शिरः

सं. २०

दृष्टादिभिर्हृतः॥ दंतमुष्णित्तैश्चैव करान्निपातितः॥ द्वादशोक्तुद्गदाघाते
संयामास चोद्धृतः॥ वाक्कलंभिर्दियाहो नवरोः स्ताम्रं तथो धकं॥ १७॥ उग्रास्य नु
यवैर्यवतथैव च महाहनुः॥ त्रिनेत्रा च त्रिभुलेन जघान जरसेश्वरी॥ १८॥ विडा
लस्यासना कयात्पातयामास वैशिरः॥ दुर्द्धरं दुर्मुखं चोभौ शरैश्चिन्नेयमरुपं
॥ १९॥ एवं संदीपमाने तु स्वसैन्ये सहिष्ठासुरः॥ माहिषेण च रूपेण चास्य प्रमा
सतां नारायणः॥ २०॥ काश्चित्तुं प्रहारेण खुरक्षे प्रेसायापरान्॥ लो गूलताडितो

सं. २०

श्चान्यान्मृगाभ्यां च विदारितान्॥ २१॥ वेगेन काश्चिदपरान्नादिनभ्रमणेन च॥
निश्वासय वनेनान्यान्पातयामास हतले॥ २२॥ निपात्य प्रमथानी कसन्प्रवा
वतसे सुरः॥ सिंहं हंतुं महादेव्याः कोपे च कैतलो विका॥ २३॥ सोपि कोपात्मा ह
वीर्यः खुरक्षुः समहोत्तलः॥ मृगाभ्यां प्रवृत्तानुच्चोश्चक्षेप वननाद च॥ २४॥ वे
जभ्रमरा विद्धुः सामहोतस्य व्यशीर्यत॥ लो गूलैर्नाहतश्चास्त्रिः प्रावयामास स
वतः॥ २५॥ धुतं मृगविभिन्नाश्च रवंडं रवंडं ययुधनाः॥ श्वासानि लास्ता गतं

स० त०

२१

नियेतु नमो सौ चला ॥ २६ ॥ इति क्रोधसमाध्मात् मापतं तं महासुरम् ॥ दृष्ट्वा सा चंडि
का कोपं तद्वधाय तदा करोत् ॥ २७ ॥ सा हि स्वातस्य वैष्णवां तं ववंध महासुरम् ॥ त
त्प्राजमा हि पेरु पंसे सोऽपि बद्धो महासुधो ॥ २८ ॥ ततः सिंहो भवत्सद्यो प्रावत्स्य
विकाशः ॥ हि नृतिता वत्पुरुषः खड्गपाशिरदृश्यत ॥ २९ ॥ ततः येवाश्रुपुरुषदेवी च
देवसायैकेना तं खड्ग चर्मणा सा दूतत सोमम् ॥ ३० ॥ करेण च महासिंहं त
च कर्षत् गर्ज्ज च ॥ कप्रतस्तु करं देवी खड्गेन निरकृतत ॥ ३१ ॥ ततो महासुरो नृयो मा

रत्न
२

दिषं वपुरास्थित ॥ तथैव द्यो नयामास त्रैलोक्यं स चराचरम् ॥ ३२ ॥ ततः कुंदाजग
त्माता चंडिका प्रा नमुत्तमम् ॥ पौरोपुन्युश्चैव जहा सारण लोचना ॥ ३३ ॥ न नर्द्धचा
सुरः सोऽपि वलवीर्यमदेः द्रुत ॥ विषाणाभ्यां चिच्छेत् चंडिकां प्रतिमुद्रयन् ॥ ३४ ॥ माच
ता नृपतितां सेनचूरायंती शरोत्करैः ॥ कृवाकं मदेः द्रुतं मुखरागाकुलाक्षरम् ॥ ३५ ॥
देवुं वाच ॥ ॥ गर्ज्ज गर्ज्ज सुरां महामधुप्रावत्य कोमपहं ॥ मया त्वयि हते नैव गर्ज्जि
प्रतयाश्रुते कता ॥ ३६ ॥ एवमुक्ता समुत्पत्य सारुहातं महासुरम् ॥ प्रादेना कम्प

स० त०

२२

कंठे च शृङ्गे नैनम तडयत् ॥ ३७ ॥ ततः सोऽपि पदा क्रीडतस्तपान्निःसुरवा ततः ॥ प्रहृष्टनिः क्री-
त एवाति देव्या वीर्येण संवृत ॥ ३८ ॥ प्रहृष्टनिः क्रीत एवा सौ युधामा नो महासुरः ॥ तया
महासिना देव्या शिरश्छिन्ना निपातितः ॥ ३९ ॥ ततो ह्योषा कृतं सर्वं दैत्यैः सैन्यं ननाशतत् ॥ ४० ॥
हर्षं च परं जमुः सकला देवता गणाः ॥ ४१ ॥ तुष्टुवुस्तं सरा देवी सह दिव्यैर्महर्षिभिः ॥ ४२ ॥
गैर्वर्षाये न नृतुः श्वाप्सरोगणाः ॥ ४३ ॥ ॥ इति मार्कण्डेयपुराणे सावरीके मन्वन्तरे दे-
वाः सहस्रं संहिता सुरवधः ॥ ३॥ ॥ अथिरुवाच ॥ ॥ १ ॥ सादयः सुरगणानि हतेति वीर-

रास
२२

र्ये तस्मिन् दुरात्मनि सुराखिले च देव्याः ॥ तां तुष्टुवुः प्रणातिनं स्रविरो वरं सावग्निः प्रहृष्टपु-
लकोद्गमधारुदेहः ॥ १ ॥ देव्या यया ततमिदं जगदात्मशक्त्या निःशेषं देवगणानि संह-
तं हन्तुं ॥ तामेविका मशिवलदेवमहर्षिपूज्यां भक्त्यनतास्मविदधातु शुभानि सा नारा-
यस्याः प्रभावमकुलं भगवान्ननेतो वदन् हृष्टश्च न हिवेकुमले वलं च ॥ सा चंडिका शिवलज्जा
त्परिपालनाय नाशाय चाशुभमप्यस्य मतिं करोतु ॥ २ ॥ यात्रीः श्रवणं सुकृतिनां भवनेषु ल-
ब्धाः प्राप्ताः मनोऽकृतं धिया हृदयेषु बुद्धिः ॥ अहो सतां कुलजनं प्रभवत्तलज्जा तां वीर्यं ताः

३० क्र० स्मपरिपालयदेविविष्टं॥४॥ किं वर्या या सतवरूपमर्चयन्नेत किं चातिवीर्यमसुरक्षयका
 ३३ विभूरि॥ किंचाहवेषु परितानितवातियानि सर्वेषु देवसुरदेवगणादिषु॥ ५॥ हेतुः समस्तजग
 तोत्रिगुणापि दोषेन शायसे हरिहरादिभिरप्यपारा॥ सर्वाश्च यारिव लमिदंतजगदं राभृत
 मव्याधतौ हि परमाप्रकृतस्वमा ध्या॥ ६॥ यस्याः समस्तसुरतासमुदरान्नतस्त्रिप्रयाति
 सकलेषु सखेषु देवि॥ स्वाहासि वैपितृगणाश्च चतुर्भिर्हेतुर्चाय्यै सत्वमत एव जनैरवधा राम
 च॥ ७॥ यामुक्तिहेतुरिविचिंत्य महाधता च प्रभयस्य से सुनियतेन्द्रियतत्त्वसारे॥ सोदा ३३

धिभिर्मुनिभिरस्तसमस्तदोषैर्विद्वत्सि सा भगवती परमाहि देवि॥ ८॥ श्रद्धात्मिका सुविम
 लर्ग्य जुषां निधानमुद्गीधरमप्यदपाठवतां च साम्नाम्॥ ९॥ देवी त्रयी भगवती भवभाव
 नायवार्ता च सर्वजगतोपरमार्तिहंत्री॥ १०॥ मेधाभिर्देवि विदितारिव त्वया स्वसारा दुर्गा
 सि दुर्गा भवसागरनौरसंगा॥ श्रीकैटभारिहृदये ककृताधिवासा गौरी त्वमेव शशि
 मोलिकृतप्रतिष्ठा॥ ११॥ दुष्टसहा सममलं परिहृती चंद्रविंवास्तुकारिकनकोत्त
 मकांतिकान्तम्॥ प्रत्यदुतं प्रहता तस्मिन् तथा धिवक्त्रं विलोक्य सहस्रान्निदिष्टासु

स० च० रता॥११॥ दृष्टुं तु देविकुपितं भृकुटीकरालमुद्यच्छांकसदृशहृदयिन्नसद्यः॥
 २४ प्राणान्मुमोच महिषस्तदतीवचित्रं कैऽजीवते हि कुपितो तं कदर्शनेन॥१२॥ दे
 विप्रसीद परमाभवती भवाय सद्यो विनाशाय सिकोपवती कुलानि॥ विशा
 तमेतदधुनैव यदस्तेतो न्नीतं बलं सुविपुलं महिषा सुरस्य॥१३॥ ते समता ज
 नपदे सुधनामितेषां तेषां यशांसि न च सीदति धर्मवर्गः॥ धन्यास्त एव निभृ राम
 तात्मजभृता दारोपेष्वां सभ्युदयदाभवती प्रसन्ना॥१४॥ धर्म्याणि देवि स कला २४

निसर्गैव कर्माण्यप्यादृतः प्रतिदिनमुश्रुती करोति स्वर्गं प्रयाति च ततो भवती प्रसा
 दा स्मोकत्रये प्रफलदानं तु देवतेन॥१५॥ दुर्गा स्मृता हरसिनीति सरोजंतोः स्व
 स्थैः स्मृता सति सती व शुभांददासि॥ दारिद्र्यदुःखभयहारिणि कात्वदन्यास
 र्वाप्रकारकरणयसदा र्द्धचिन्ता॥१६॥ ह्यभिहतेर्जगदुपैति सुरवंतैरेते कुर्वन्तु
 नाम नरकाय चिराय पापम्॥ संग्रामस्तु मधिगम्य दिवं प्रयातु सत्वेति नूनं
 महिमान्निह हं स देवि॥१७॥ दृष्टुं वकिन्न भवती प्र करोति भस्म सर्वा सुरा

स०चि० नरिषु यत्प्रदिशो विराजस्य लोक-प्रयांतुरिषवोऽपि हि शस्त्रपूता इत्यं स भवति
 २५ तिष्ठति ते पुंसां वी॥१८॥ खड्गप्रभाति करविस्फुरतोस्तथो ग्रैः शूलैः प्रकांति निवहे
 न दृशो सुगणो म॥ यन्नागता विलय संश्रुमदिदुरं वडुयो ग्यानं नंतव किं लोकय
 तांतदेतर॥१९॥ दुहंत वृत्तराम नंतव देवि शीलं रूपं तथैतद विचित्रम तुल्यम न्यैः
 ॥ वीर्यं च हंत दृढं तदेव परा क्रमाणां वैरिष्वपि प्रकाटितैव दयात्वं ये त्यं॥२०॥ केनो
 पमा भवतु ते स्य परा मस्य रूपं च शत्रुभयकार्यं सति हारिकुत्र॥ चित्ते कृपा

राम
 २५

समरानि दुरता वदंष्ट्रा त्वये वदे विवरं दे सुवनत्रये पि॥२१॥ चेलो कप्रमेतद
 शिक्कं रिरपुनाशनेन चातं विया समरमूर्ध्वनिते पि हत्वा॥ नीता दिवं रिपुगणा
 भयमप्यपास्तमस्माकं सुभदसुरारिभवं नमस्ते॥२२॥ शूलैः नपाहिने देवि प्र
 हि खड्गेन च विभे॥ घंटा स्वनेन नः पाहि चापज्यानिः स्वनेन च॥२३॥ प्राच्यां र
 क्षप्रतीच्यां च चंडिके रक्षदक्षिणे॥ आसौ न तम शूलस्य उत्तरस्यां तथैश्वरि॥
 २४॥ सौम्यानि यानि रूपाणि चेलो कप्र विवरं तिते॥ यानि चात्पर्यं घोरारिणो ते

सं० च०

25

हस्तमंस्तथाशुभम् ॥ १५ ॥ खड्गश्च लगदादीनियानिचास्त्राणि ते विदे ॥
 रथहस्तसंगीनितैरस्मान्नरक्ष सर्वतः ॥ १६ ॥ अथिरुवाच ॥ ॥ प्रिवंस्तु तासुरैर्द
 दिव्यैः कुसुमैर्नन्दनैर्द्रुवैः ॥ प्रार्थिता जगता धात्री तया गंधानुलेपनैः ॥ १७ ॥
 भक्त्या समस्त्रिदशैर्दिव्यैर्धूपैस्तु धूपिता ॥ प्राह पद्मा दसुमुखी समस्ता
 न्प्रसाता न सुरान् ॥ १८ ॥ द्विप्रतां विद साः सर्वे यदा स्मृतौ भिवां हितं म् ॥ ददाम्य गन्त
 हसति प्रीत्या स्तवैरेभिः सुपूजिता ॥ १९ ॥ भगवत्या कृतं सर्वं न किंचिदवशिष्य ॥ २० ॥

२६

ते॥ यदयं निहतं सानुरस्माकं महिषासुरः॥३०॥ यदिवापि वरे देयस्त्वयास्मा
कं महेश्वरि॥ संस्मृता संस्मृता त्वं नौ हिंसेथाः परमापदः॥३१॥ यश्च मर्त्यस्तवैरे
श्वोऽस्तेष्वप्यत्यमलानने॥ तस्यपि तत्र द्विविधं वैर्द्धनदारादिसंघदं॥३२॥ एद्वये स्म
त्प्रसन्ना त्वं भवेयाः सर्वदा विके॥॥ काविरुच्यच॥॥ इति प्रसादिता देवैर्जगतो र्यत
थात्मन॥ तथेत्पुत्रा मङ्गला वस्तुवा तर्हि तान्दया॥३३॥ इत्येतत्कथितं रूपं संभ
ता सायथापुरा॥ देवी देवशरीरेभ्यो जगत्प्राप्तेष्विष्यतीति॥३४॥ पुनश्च गो॥ रीदेहा
नश्च१

स० चं०

२७

सा संभता सा यथ न कर ॥ वधा यदुष्टाया नांतथा शुभनि शुभयोः ॥ ३५ ॥ रक्षणा
यक्लौका नां देवानां सुवकारिणी कुरु ॥ ३६ ॥ मया रक्षा तं यथा वक्तव्यमिति
॥ ॥ ॥ इति सार्धं डेयपुराणे सार्वार्थके सन्ध्यातरे देवीमाहात्म्ये सहिवा सुरव
ध्वसमाप्तः ॥ ३७ ॥ उत्तर चरित्रं यदुक्तं महासरस्वतीदेवताः प्रनुष्टुप् कुंदो
मीमाशक्तिर्धामरीवी जंस्तु यस्तं माहासरस्वती प्रीत्यर्थं उत्तरचरित्रं जपे विनी
योगः ॥ ॥ अथैव वाच ॥ ॥ पुरा शुभनि शुभनाम्नां सुराभ्यां शची पतेः ॥ वैलोक्य य २७

ज्ञा भागाश्च हता मदेवला अथात्र ॥ १ ॥ तावेव सूर्यं तं तद्दधिकारं तथैव वंम् ॥
कौबेरमथ याम्यं च चक्रौ वरुणास्य च ॥ २ ॥ तावेव यवनाश्चि वचक्रुर्वीर्यं कर्म च ॥
ततो देवानि निर्द्धूता भ्रष्टराज्याः पराजिताः ॥ ३ ॥ हताधिकाराश्चिदिशपत्नाभ्यां सर्वे निराश्र
ताः ॥ महासुराभ्यां तां देवीं संस्मरं त्य पराजितं ॥ ४ ॥ तथा स्माकं वरो दत्तो यथापस्तु
स्मृता शिवत्वा ॥ न वतो नारायिण्यामितत्तु रात्यरमापदः ॥ ५ ॥ इति हत्वा सति देवा हि
मवंतं नरोच्चरमा जग्मुस्तततो देवी विष्णुमया प्रतुष्टु बु ॥ ६ ॥ नमो देव्यै महादेव्यै

संघं

२८

शिवायै सततं नमः॥ नमः प्रकृत्यै भद्रायै नयताः प्रराताः समताम्॥ १७॥ रौद्रायै न
मानित्यायै गौर्यै धात्र्यै नमो नमः॥ १८॥ यो नमस्ते चैव दुरुधिरौपसुरवायै सततं नमः॥
॥ १९॥ कः शरीरं प्रराताः ६ द्वौ सिद्धौ कुतौ नमो नमः॥ नैऋत्यै नमः लक्ष्म्यै रावायै
ते नमो नमः॥ २०॥ दुर्गायै दुर्गायै सारायै सर्वकारिणे ॥ २१॥ त्वै त्वै वद्वद्व
यै धूम्रायै सततं नमः॥ २२॥ प्रति सौम्यातिरौद्रायै नमस्तस्यै नमो नमः॥ नमो नमः
जगत्प्रतिष्ठाप्यो देव्यै कृत्यै नमो नमः॥ २३॥ या देवी सर्वभूतेषु विष्णुमायैति रात्रि २८

ष्टिता॥ नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमो नमः॥ २४॥ या देवी सर्वभूतेषु वेत
नेत्यतिवीर्यते॥ नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमो नमः॥ २५॥ या देवी सर्वभूते
षु बुद्धिरूपेण संस्थिता॥ नमस्तस्यै नमस्तस्यै॥ २६॥ या देवी सर्वभूतेषु निंदा
पेण संस्थिता॥ नमस्तस्यै नमस्तस्यै॥ २७॥ या देवी सर्वभूतेषु दुःखरूपेण संस्थि
ता॥ नमस्तस्यै॥ २८॥ या देवी सर्वभूतेषु सत्तिरूपेण संस्थिता॥ नमस्तस्यै
रास्तीता॥ नमस्तस्यै॥ २९॥ या देवि सर्वभूतेषु राक्षसरूपेण संस्थिता॥ नमस्तस्यै॥

सं० प्र०
२९

॥१८॥ या देवी सर्वभूतेषु तस्मात् रूपेण संस्थिता ॥ नमस्तस्यै ॥ १९॥ या देवी सर्वभूतेषु
कान्तिरूपेण संस्थिता ॥ नमस्तस्यै ॥ २०॥ या देवी सर्वभूतेषु जतिरूपे
ण संस्थिता ॥ नमस्तस्यै ॥ २१॥ या देवी सर्वभूतेषु लज्जारूपेण संस्थिता ॥ न
मस्तस्यै ॥ २२॥ या देवी सर्वभूतेषु शान्तिरूपेण संस्थिता ॥ नमस्तस्यै ॥ २३॥ या
देवी सर्वभूतेषु श्रद्धारूपेण संस्थिता ॥ नमस्तस्यै ॥ २४॥ या देवी सर्वभूतेषु
कान्तिरूपेण संस्थिता ॥ नमस्तस्यै ॥ २५॥ या देवी सर्वभूतेषु लक्ष्मीरूपेण सं

सं
२९

स्थिता ॥ नमस्तस्यै ॥ २६॥ या देवी सर्वभूतेषु वृत्तिरूपेण संस्थिता ॥ नमस्तस्यै ॥ २७॥
या देवी सर्वभूतेषु स्मृतिरूपेण संस्थिता ॥ नमस्तस्यै ॥ २८॥ या देवी सर्वभूतेषु धृति
रूपेण संस्थिता ॥ नमस्तस्यै ॥ २९॥ या देवी सर्वभूतेषु दयारूपेण संस्थिता ॥
नमस्तस्यै ॥ ३०॥ या देवी सर्वभूतेषु क्षीररूपेण संस्थिता ॥ नमस्तस्यै ॥ ३१॥ या देवी
सर्वपुष्टीरूपेण संस्थिता ॥ नमस्तस्यै ॥ ३२॥ या देवी सर्वभूतेषु मातरूपेण संस्थि
ता ॥ नमस्तस्यै ॥ ३३॥ या देवी सर्वभूतेषु नीतिरूपेण संस्थिता ॥ नमस्तस्यै ॥ ३४॥

सं० ०
३९

ते

इडिपारागामधिष्ठात्रीभूतानां नखिलेषु याम् ॥ भूतेषु सततं तस्यै व्याधिदेव्यै नमो न
मः ॥ ३५ ॥ चितिरूपेणाया कृत्स्नमेतद्वाप्यास्थिता जगत् ॥ नमस्तस्यै नमस्तस्यै
नमस्तस्यै नमो नमः ॥ ३६ ॥ सुतासुरैः पूर्वतन्मीढं संश्रयात्तया सुरैर्देवादिनेषु से
विता ॥ करोतु सानः शुभहेतुरीश्वरी शुभानि भद्राण्यभिहंतु चापदः ॥ ३७ ॥ यासां
प्रतंचोद्धतदैत्यतापिरस्माभिरीशा वसुरैः नमस्तस्यै ॥ यावत्स्मृता तद्दणमेव हंति
न स द्वापदेभक्तिविनम्रमूर्तिभिः ॥ ३८ ॥ नमिस्तुवाच ॥ ॥ एवं स्तुवादि युक्तानां

राम
३०

देवानां तत्र प्रार्थयती ॥ स्नातुमभ्यासयधौ तापे जातव्या ॥ नन्दन ॥ ३९ ॥ स्नातुं
तां सुरां सुभूर्भवद्भिः स्तुयेत चका ॥ शरीरकोषतश्चास्याः समुद्रताववीक्षि
व ॥ ४० ॥ स्तोत्रं समेतत्क्रियते शुभदैत्यनिरादृतैः ॥ देवैः समेतैः समरे निशु
भेन पराजितैः ॥ ४१ ॥ शरीरकोषाद्युत्तमप्रार्थयानिः स्तोत्रं विक्ता ॥ कोशिकोति
समस्तघुक्तो लोकेषु गीयते ॥ ४२ ॥ तस्यां विनिर्गता यो तु रुद्रमात्रसापि प्रार्थयती ॥
कालिकेति समाख्याता हि माघेन कृता श्रया ॥ ४३ ॥ ततो विक्ता परं रूपं विधा

सं० प्र०

३१

रां सुमनोहरं ॥ ददत्तं चंद्रो सुतं ॥ अश्वभृत्यौ सुभक्तौ सुभयोः ॥ ४४ ॥ ताभ्यां सुभाष
चारवाताः प्रीतिं सुमनोहरा ॥ काप्यास्तस्त्रीमहा राजभासयंती हिमाचलं ॥
४५ ॥ नैवता दृक्कंधाचिद्रूपं दृष्टं केन चिदुत्तमम् ॥ शायतां काप्यसौ देवी गृह्यतां वा सु
रेश्वर ॥ ४६ ॥ स्त्रीस्तस्मात्तार्धगीर्द्यौतयंती दिशस्त्रिधा ॥ सा तु तिष्ठति देते पेंद्रां भ
वाद्दृष्टुमर्हति ॥ ४७ ॥ यानिरत्नानि मराये गजाद्यादीनि वै प्रभो ॥ त्रैलोक्ये तु राम
रामस्तानि संप्रतं भोति ते गृहे ॥ ४८ ॥ ऐरावतः समानी नो गजराजो पुरंदरात् ॥ प्रा

राम
३१

रिजाततरुश्चायं तथैवौ श्ववारुयः ॥ ४९ ॥ विमानं हंसं संयुक्तमेतत्तिष्ठति ते ग
रो ॥ रत्नभूतमिहानीतं यदा सीधे धसो द्रुतम् ॥ ५० ॥ निधिरेषमहाप्रदं समानीतो
धनेश्वरः ॥ किं जल्लिनी ददौ चाधिर्मौलामहानपेकताम् ॥ ५१ ॥ द्रुचंते वारु
रांगे हे कोच न स्वावितिष्ठति ॥ तथायं स्पंदनवरो यः पुरा सीत्यजायते ॥ ५२ ॥ स
त्योरुः प्रोतिदानां शक्तिरीशत्वया हृता ॥ प्राशः सलिलराजस्य त्वा तु सवपरि
जहे ॥ ५३ ॥ निशुभस्याधिजाताश्च समस्तारत्नजातया ॥ वह्निरपि ददौ तुभ्यं माग्नि

अ० प०
३२

शौचे च वाससी ॥ ५४ ॥ एवं दैत्यै रत्ना निममस्ता न्या हतानि ते ॥ स्त्री रत्न मेवा कल्याण
णी त्वया कस्मान्न गच्छते ॥ ५५ ॥ श्री धिरुवाच ॥ ॥ निशमेति वचः श्रुत्वा तदा चंद्र मुं
हयोः प्रेषया मास सुग्रीव दूतं देव्या महा सुरम् ॥ ५६ ॥ इति चेति च वक्तव्या सा गत्वा
वचनोन्मम ॥ यथा च भ्येति संप्रीत्या तथा कार्यं त्वया लघु ॥ ५७ ॥ श्री धिरुवाच ॥ ॥ स
तत्र गत्वा पत्रांस्तै रौलो दे रौति रौ भने ॥ सा देवी तां ततः प्राह स्रक्षं स धुर या गिरा ॥ राम
५८ ॥ दूत उवाच ॥ ॥ देवि दैत्यै रत्नः श्रुत्वा तै रौलो को परमे श्वरा ॥ इतो हं प्रेषित स्तेन

राम
३२

त्वा सकाशं सिंहा गताः ॥ ५९ ॥ अत्राह तातः सर्वा सुप्रसदा देव येति श्रुत्वा निभु
निद्रिता रिक्ता दैत्या रिक्ता यदा हं शृणु च तत्र ॥ ६० ॥ ततः त्रैलोक्यं स त्रिवर्त्मं स देवा व
शानगा ॥ प्रज्ञा भगवन् सर्वानुपाश्रामि पृथक् पृथक् ॥ ६१ ॥ त्रैलोक्ये धर रत्न
विमम वरपान्य रोषत ॥ तथै व गज रत्ना निहत्वा देवे इवाह ता ॥ ६२ ॥ क्षी रो द म
थनो दूत मश्वर त्वं ममौरे ॥ उच्चैः श्रव स शंत त्प शिप त्प समर्पितम् ॥ ६३ ॥ यानि च
न्यानि देवेषु गंधर्षेषु रक्षेषु च ॥ रत्न भूतानि भूतानि तानि मये प्रवक्ष्यामि ॥ ६४ ॥

सं.पं.०

३३

स्वीरत्नभूतोत्वं दिविलोके मन्त्रा महेवय ॥ साधमस्मानुपाग द्युपतोरत्नसुजो वयं
सं॥ ६५ ॥ संधाममानुजं वापि निशुंभसुखविक्रमस ॥ भजत्वं चंचला योगिरत्नम
तासि वैयतः ॥ ६६ ॥ परसैव यमस्तुलं प्रसप्तसमतप रिग्रहात् ॥ एतद्दुद्धासमा
लोच्यमतपरिग्रहतां वृज ॥ ६७ ॥ सातिरुवाच ॥ द्रुपुक्तासातदा देवी गंगी रंतःस्मि
ताजगौ ॥ दुर्गा भगवती भद्रा ये ये दं धार्यते जगता ॥ ६८ ॥ देव्युवाच ॥ ॥ सत्प्रसुक्तां त्व
पाना नमिथा किंचित्त्वयोदितं ॥ त्रैलोक्याधिपतिः शृंगो निभश्च पिता दशः ॥ ॥

राम
३३

मे२

धर्मा ॥ किंचित्त्वयत्प्रतिज्ञा तं भय्यात किंचित्ते कथं ॥ श्रुयतामत्यबुद्धिवात्प्रतिज्ञाया
कृतापुगा ॥ ७० ॥ यो संजयति संस्र ॥ ग्रो यो मे दर्प्य व्योहति ॥ यो मे प्रतिवलो लोके स
मे भर्ता भविष्यति ॥ ७१ ॥ तदा गच्छतु शुंभो वीन शुंभो वामाहासुर ॥ सांजित्वा किं
चिरे रौं ॥ चोपाशो गृह्णातु मे लघु ॥ ७२ ॥ दूत उवाच ॥ ॥ प्रबलितासि मे देवं
दिवि बुद्धिमागताः ॥ त्रैलोक्ये कः पुमांस्तच्छेदे ग्रं शुंभनिशुंभयोः ॥ ७३ ॥ प्र
त्येषा मे पिदेत्यानी सर्वदेवा न वै युधि ॥ तिष्ठंति स सुरैव देवि किं पुनस्त्रीत्वमेकिं

म० प०
३४

का॥१४॥ दुंडाद्याः सकला देवास्तस्यु र्येसनसंयुगे॥ शुभादीनां कथंतेषां स्वीय
यास्यसि संसुखं॥ सा त्वंग ह्यस्यैवोक्तोपास्यं शुभं निश्चये॥ केशाकर्षणं निद्रु
ता गौरवासागमिष्यति॥१५॥ दन्तुवाच॥ ॥ एवमेतद्दुर्लाभं भो निश्चयं न श्वातिवीर्यं
ना॥ किं करोति प्रीतिं ज्ञानेयदनालोचितापुरा॥१६॥ सा त्वंग ह्यस्यैवोक्तोपास्यं शुभं निश्चये
मादृतः॥ तदा च द्वा सुखं शयसचयुक्तं करोतु यत्॥१७॥ ॥ इति मार्कण्डेयपुराणे
सावरीके सनवन्तरे वा माहात्म्ये॥ ॥ अक्षित्ववाच॥ ॥ इत्युक्त्वा पवचा देव्याः स

राम
३४

दुतो मर्षयित॥ समाचष्ट समागम्य दैत्यराजाय विस्तरात्॥ ॥ तस्य दूतस्य तदा कथ
माकर्षणं सुखं राटततः॥ स क्रोधः प्राह दैत्यानां मधिपं धूम्रलोचनम्॥ २॥ देधूम्रलोच
ना शुभं स्वसैन्यपरिवारितः॥ तासां नयवलादुष्णं केशाकर्षणं विद्रुलात्॥ ३॥ त
त्परिवारादः कश्चिद्वा दैवोतिष्ठते यत्॥ सहंतव्यं मर्यावापि यद्दो गंधर्व एव वा॥ ४॥
अक्षित्ववाच॥ ॥ तेनाज्ञप्तस्ततः रीधुं स दैत्यो धूम्रलोचनः॥ दृष्ट्वा स ह स्वारणाम्
सुखां दुतेय्यै॥ ५॥ स दृष्ट्वा तं तो देवीं तु हिनां वलसंस्थिताम्॥ जगादोच्चैः प्रथ

मपं०
३५

हीतिमूलं शुभनिशुभयो॥६॥ नचेत्प्रीत्याद्युभवतीमद्वर्तीरमुपेक्षति॥ ततो वत्सा
न्यामेषाके राप्रताविदुलाम॥७॥ देवुवाच॥ ॥ दैत्ये श्वरे राप्रहितो वत्सवान्वत्समं
तः॥ क्लान्तपसिमासे वं ततः किं ते करोम्यहं॥८॥ अभिरुवाच॥ ॥ इत्युक्ताः सोम्य धावा
तामसुरोद्धूय लोचन॥ हुंकारेणोवातं भस्म सवकारोविकाततः॥९॥ अथ कुट्टमहा
देवमसुराणां तथैविकाम॥ ववर्षसायकैः स्त्रीक्षौस्तथा राक्षसपरश्वधैः॥१०॥ राम
ततो धुतसटः कोपः कृत्वा नदं सुनैरवम॥ पपाता सुरसेनायासीहो देव्याः स्व

३५

वाहनः॥११॥ कांक्षितकरप्रहारेण दैत्यानां सेनचापरान्॥ आकात्पावाधरेणान्या
वज्रघानसमसुसुरान्॥ शोकेन चित्रपाट्यामासजदेवैः कोष्ठा निकेसरी॥ तथा
मलप्रहारेण शिरांसि स्फुरयन्पृथक्॥१२॥ विद्धि त्रवाहुरिशः कृतास्तेन तयापरे
पयोधरधिरं कोष्ठादधोवां धुतकेशरः॥१३॥ कुरो नतद्वलसर्वं कथं नीतं महा
त्माना॥ तेन केशरिणा देव्या वाहनेनाति कोपिना॥१४॥ सुत्वा तमसुरं देव्यानिहंतं
मलोचनमवलंबयितुं शक्नोति देवी केशरिणा ततः॥१५॥ धुकोपदैत्याधिपतिः शु

भः प्रसूयता वराः ॥ ३७ ॥ शीघ्रमास चतौ चंडसुखौ महा सुखौ ॥ ३८ ॥ हे चंड हंस उ
 वलैर्धुलैः परिवारितौ ॥ तत्र गच्छत गत्वा च सा रासानी यत्नं लघु ॥ ३९ ॥ के शेष
 ह्यवधु वयदिवः संशयो युधि ॥ तदा शेष युधौ सर्वैरसुरैर्विनिहन्तौ ॥ ४० ॥
 तस्यां हतायां ह्यप्यसिंहे च विनिपातिते ॥ शीघ्रमागम्यतां वध्वा गृहीत्वा तामयाव
 कां ॥ ४१ ॥ इति मार्कंडेय पुराणे सावर्णि के मन्त्रे देवी माहात्म्ये शुभ निशुभे
 नाना पूर्वोक्तोचन वचः ॥ साधित्वा च ॥ अक्षतं लुत तो हे सांश्च उमुंड पुरा गजा ॥

चतुरंग वलोपेता परपुरभ्युद्यता युधाः ॥ ४२ ॥ दृष्टुं ततो हेरीमाषदासां ववस्थिताम् ॥ ४३ ॥
 सिंहसोपरिशैले द्रुमं गेमहति कांचने ॥ शति दृष्टुं तां समादातुमुद्यमं चकुरदधाताः ॥ ४४ ॥
 आकृष्ट चापासिधरास्तथान्येतत्समीपगाः ॥ ४५ ॥ ततः कोपे चकारे चैरं विकातानरान्यति ॥
 कोपेन चास्यावदेन मसीवरा मभून्नदा ॥ ४६ ॥ भृकुटी कुटिला तस्थाललाट परलका द्वयम् ॥
 काली करलवदना विनिष्क्रान्ता सिपाशिनी ॥ ४७ ॥ विचित्र खड्ग धरानरमाला विभूषिता ॥
 द्वीपि चर्म परीक्षानाशुष्कमासति भैरवा ॥ ४८ ॥ अति विस्तारवदना जिह्वा ललन मीधरा ॥

सङ्०
३७

निमग्नारक्तनयनानादापूरितादिङ्मुखता॥१॥ सोऽवेगेनाभिपततायातधंतीमहासुराः॥
सैन्यैतत्सुहारीरामभक्तपातद्वलम्॥२॥ प्राप्तिग्राहं कुराग्राह्यो धधं वा सम
न्वितो न॥ समादायैकहस्तेन मुरवे विक्षेपवारणान्॥३॥ तथैव यो धंतुरगैर
धंसारथिना सह॥ निःक्षिप्य वक्त्रे दशनैश्चर्वयत्पतिभैरवम्॥४॥ एकैजया
हं केरोषु ग्रीवायामग्रचापरम्॥ प्रादेनाकम्प्यैवान्मुरसन्मयो ययत्
॥१॥ तैर्मुक्ता निवरास्त्राणि ममहास्त्राणि तथा सुरैः॥ मुरवे न जग्राह रुषा दशनैः

गम
३७

मथितान्यपि॥१॥ वलिनोतद्वलं सर्वमसुराणां महात्मनाम्॥ समर्धमक्षयवान्
नन्पोश्चाताडयत्तथा॥२॥ प्रसिन्नानिहता केचित्केचित्खट्वङ्गताडिता॥ जग्मुर्विना
शमसुरादंताग्रानिहतास्तथा॥३॥ दशनैः सर्वमसुराणां निपातितम्॥ दृष्ट्वा च
खेनिद्रुडावतं कालीमतिर्भयप्रणमम्॥४॥ शरवर्षमहानीमर्नीमादीतां महासुरा
हृदयामास वैकैश्च सुसुहृद्विपैः सह स्त्रजः॥५॥ तानि वक्राण्यनेकानि विरासाना
नितान्मुरवेन॥ वनुयथा र्क्षुर्विवानिशवूहनिघ्नौदरम्॥६॥ ततो ब्रह्मासात्तिप्रभाभी

सदृ०

३८

संभैरवनादिनी॥ कालीकालवक्रांतर्दुर्दरीनोऽकला॥ १८॥ उवाच वक्रांतर्दुर्दरीनोऽकला॥
उमधावता॥ गृहीत्वा चास्य केरो मुनिरासेनासिनाकिनता॥ १९॥ प्रथममुद्रायावा
वतां दृष्ट्वा चंडं निपातितम्॥ तस्मात्पातयद्मौ सारवद्भाभिस्तं रूपा॥ २०॥ हतः रोध
तताः सैन्यं दृष्ट्वा चंडं निपातितं॥ मुंडं च मुमहावीर्यं दयौ भेजे भयातुरम्॥ २१॥ शिर
श्चंडस्य कालीकाली त्वा मुंडं मे वच॥ प्राह प्रचंडा दृष्ट्वा समिभ्रमभ्येत्य चंडिकाम्॥ राम
॥ २२॥ मया तवात्रोपहृतो वंडमु डौ महापशु॥ युद्धय श्रेयस्यं शुभं नि शुभं च कुलि

वासा॥ २२॥ श्रीगुरुवाच॥ ॥ तावानीतौ ततो दृष्ट्वा चंडमु डौ महासुरौ॥ उवाच काली
काल्याणी ललितं वंडिका वचः॥ २३॥ अस्मा चंडं च मुंडं च गृहीत्वा त्वमुपागता॥ च
मुंडेति ततो हतो केरुणा ता देविर्भाविष्यति॥ २४॥ ॥ इति मार्कंडेयपुराणे सार
णि केमन्वतरे देवीमाहात्म्ये चंडमुंडवधोऽध्या॥ श्रीगुरुवाच॥ ॥ चंडे वनिहते
दैत्ये मुंडे च विनिपातिते॥ बहुलेषु च सैन्येषु कथिते वसुरेश्वरः॥ २५॥ ततः कोपयन्
धीनां चेताः शुभः प्रतापवान्॥ उद्योगं सर्वसैन्यानां दैत्यानामादिदेश ह॥ २६॥

सह०

३९

अद्य सर्वकलै देवप्रदरीतिरदा युवा ॥ कंठुं चतुररीति निर्धितुं वत्नेर्धताः
॥ ३ ॥ कोटिवीधापां पंचाराद सुराणां कुलाभिवै ॥ शतं कुलानि धौम्राणां निर्गहं सुमता
जया ॥ ४ ॥ कालका देहता मोयीः कालवैया सदा सुराः ॥ पुद्गाय सज्जानियतु ॥ ५ ॥
जया त्वरिता ममा ॥ ५ ॥ इत्या ज्ञाप्या सुरपतिः शुभो भैरव गाय सनः ॥ निर्ज्जगाम सदा मे
न्यः सहैर्वै बहुभिर्धर्तः ॥ ६ ॥ प्रायातं चंडिका इ आततै न्यमतिभी धरा म् ॥ ७ ॥
रुचनैः पूरया मौ सधरणी गगनांतं म् ॥ आततः सिंहो माहा न्नाद मती व शतवा द्यप ॥

गम

३९

धं ॥ १ ॥ स्वेनेन तान्नादा नं विक्ती चोपधं हय ॥ २ ॥ धं नु ज्वा सिंह धं ॥ ३ ॥ नादा पुरित विद
इ ॥ ४ ॥ निनादे नीधरोः काली जिघे विस्तारितानना ॥ ५ ॥ तान्निना वसुपशु प्रदेत मनेन
यैतु दिशाम् ॥ देवी सिंहस्तया काली सरोधैः परिवारिताः ॥ ६ ॥ र्त्तमि सन्नतरे भूषविनाया
य सुरादिषा ॥ भवाया मरी संहाना मतिवीर्यवला न्विता ॥ ७ ॥ ब्रह्मे रागुह दिष्टु नांत
थे उभय वस्तुकाय ॥ शरीरं न्यो विनिष्क म्यत दूयै चंडिकां प्रयुः ॥ ८ ॥ वायस्य देवस्य यदूय
यथा रुधरा वाहनं म् ॥ तद्वदेवी हत कृतिर सुगन्धो दुमा ययौ ॥ ९ ॥ हं रायुत विमा

सद
४०

नागेसा के सचक संडनु ॥ प्रायाता ब्रह्मराः शक्तिर्वसारी साभिधीयते ॥ १८ ॥
महे श्वरी श्वास रुद्रा विष्णुवरधारिणी ॥ माहावसया प्राप्ता पंडरेखा विरुपाक्ष ॥ १९ ॥
कौमारी शक्तिहस्ता चमधुरस्वरवाहना ॥ यो दुष्टभ्या यो देताना विक्का गुहसीप
राणी ॥ धातयववैष्मवीराति गर्डोपरि संस्थिता ॥ शंखचक्रगदा शार्ङ्ग खड्गहस्ता
भुजाययौ ॥ आयुश्चाराहमनुलेरु पंथा विचरतो हरेः ॥ शक्तिः साप्याय यो तत्र वार
ही विचरतीतनुम् ॥ २० ॥ नारी संहो नृतिं हस्यविम्वती महेश्वरपुः ॥ प्राज्ञा तत्र

राम
४०

सदा केपदि पन्नक्षत्रसंहातिः ॥ १ ॥ वज्रहस्ता तथैवैन्द्री गजराजोपरि स्थिता ॥ २ ॥
प्राप्त हस्त्रनयनायथाया क्रस्यैव सा ॥ ततः परितस्तस्तामिरी शानो देवरा
तिभिः ॥ हन्यंतामसुराः शीघ्रं ममप्रीत्या हवंडिका ॥ ३ ॥ तौ गोदेवी शरीरात्तु विनिर्द
क्ता तातिभीषणा ॥ वंडिका शक्तिरसुग्रा शिवा शर्ताननादिनी ॥ ४ ॥ सा चारधू
जटिलमीराजमपरजिता ॥ दत्तवंगकुम्भव नृपार्थं शुभं निशुंभये ॥ ५ ॥ वृद्धिं शुभं
निशुंभं च दानवा वीतगर्विता ॥ ये चान्ये दानवास्तत्र युद्धाय समुपस्थिताः ॥ ६ ॥

सं०

४१

लोचनमिंदोलनमतां देवाः संतुह विभुजः ॥ ययं प्रयात पातालो यदि जीवितुमिच्छ
य ॥ २५ ॥ वलाकरोपादथ वेद्वंतो युद्धकांक्षिताः ॥ तदा गच्छत तयं तु मस्ति वाः
पिशितेन वाः ॥ २६ ॥ यतो नियुक्तो दौर्त्येन तया देव्या शिवश्च यं ॥ शिवदूती तिलोके
स्मिंस्ततः सा ख्यातिमागता ॥ २७ ॥ तेषि श्रुत्वा वचो व्याः सर्वा ख्यातं माहासुराः ॥ पुन
र्वापूरिता जंगमयुत कात्यायनी स्थिता ॥ २८ ॥ ततः प्रथममेवाग्रे शरशक्त्यष्टौ दृष्ट
म् ॥ बवर्षुर्दुता मर्षा सा देवी समशरय ॥ २९ ॥ सा च तान् प्रहता न्वारान् नृशू

गम

४१

लं चक्रपरश्वधारा ॥ चिह्नं दलीलपाद्यं तनुचतुर्भुजैर्मैरे सुभिः ॥ ३० ॥ तस्याग्रतस्त
या काली श्रुत्वा तां विदारिता न ॥ प्रवृद्धां गेयां धितां शरीरं कुर्वती वाचरतदा ॥ ३१ ॥ क
मंडलुजलाक्षेपहतवीर्या नहतो जसः ॥ ब्रह्मारी चाकरो ह नूनयेन स्म भवती ॥ ३२ ॥
माहे शरीरि श्रुत्वा नेन तथा च केरा वै सम्वी ॥ दैत्या न जघान कौमारी तथा राक्षसां तिलो
कना ॥ ३३ ॥ ऐं डी कुलिशपातनरातरो दैत्य दानवाः प्रतुर्विदारिताः पृथ्वा रुधिरैश्च प्रवृ
धिताः ॥ ३४ ॥ तुल्यप्रहारविभूता दंष्ट्राग्रदांतवदसा ॥ वराहमूर्त्या न्यप्रते श्वकेरा च वि

सं
४३

मारी वाराही चतयासि ता। माहे नरी वि मू ले नर कवी जं महा सुरं ॥४७॥ सदापि
जह्या दैत्यः सर्वो रवा हन पय क॥ मातः को प्र समा दिष्टे रक्त वी जाम हा सुरः ॥४८॥
तथा इतर पु व हु धा सा मू ला दि नि र्भु वि ॥ प्र पा त यो वै र त्तो घ रे त न सें ठ त रो
सर ॥४९॥ ते आ सुरा स कं भू तौ र सु रेः स क नं ज ग त्पा व्या स मा सी त तो दे वा
अ य मा ज सु र त्त म म ॥५०॥ ता न्धि प्र णो सु रा न्द्र दृ ष्टु वं डि का प्र हा स रा ॥ उ क न
का ली चा नुं डे वि त्त रं व द नं दुर ॥५१॥ स हं ख पा त सें भू ता न र क विं दू न्म हा सु

राम
४३

रामार क्त विंदोः प्रती हं पं व के रा ने न वे गिता ॥५२॥ म क ये ती व र र रो त्त दु ए न म
हा सुरा न्द्रा ॥ स व मे ष द यं दै त्त यः द्दी रा र क्तो ग मि ष्य ति ॥५३॥ म ह मा णा र त्त य या वे ग्या न चो
ग्या न चो त्त प्र त्त ये ति चा प्रे ॥ इ त्तु क्ता त्तो त तो दे व मू ले ना मि ज द्या न त्त न्ति रे व न का ली प्र
॥ हे र क्त वी ज त्त य रो शि त्त म्हा ॥५४॥ त तो स म्भ ज्वा ना य ग द यो त्त वं डि कं ॥ न चा य
वे द नो प के ग द्या यो दे लि य का म पि ॥५५॥ त स्यो ह त्त स्य दे हा तु व हु सु स्या व रो शि
त म्हा ॥ य त्त स त्त स ह के रा चा मुं डा सें प्र ती ह ति ॥५६॥ सु र दे स मु हं ता य स्या र क्त मा ता

सं०
४४

माहासुराः॥ तौ श्वरवादाय चानुदात्तपौतस्य चरौ रितस्य॥ ५॥ देवी शूलो न ज्वेरा
वातौ रीशगिरि रिति जयानरक्तवीजं तं चामुडापीतमो रितम्॥ ५॥ अथ पातमा
ही पृष्ठे रात्र्यसंधसमावृता॥ नीरक्तममहीपा नरक्तवीजो महासुरा॥ ईशा तत्सिद्ध
धनुर्लेन नवापुष्टिदरा नृणां तेष्टमात्ता एजातो न नर्वास्तु प्रहो हृता॥ ईशा इति म
कैसेयपुराणे सावर्त्तिके मन्वन्तरे देवी महात्मे रक्तवीजवधः॥ ५॥ ॥ रात्रौ वधः॥ ॥ रात्रौ
विचित्रमिदं रात्रौ न गवनेन वतमम दिव्या श्रितना म्पैरक्तवीजवधाश्चित्

माहासुराश्च द्वाभ्यहं त्रातुं रक्तवीजे निधातिते॥ वकारश्च भो यत्कर्म निष्ठं भव्य
ति कोपमा॥ २॥ कीचिस्त्वाच॥ ॥ वकारकोपमतुलं रक्तवीजो निधातिते॥ श्रुमासुरो नि
श्रुनश्च हते घन्येषु वाहवे॥ ३॥ हन्यमानं महासैन्यं विलोक्य मार्गमुद्धहन्॥ प्रभ
वावन्ति श्रुभोपि मुखवापासुरसेनया॥ ४॥ तस्याग्रतस्तथा पृष्ठे पाश्वर्योश्च महासु
राः॥ संदृष्टे स्पुटाः कुक्षहंतुं देवीं मुप्राययुः॥ ५॥ प्राजगा ममहा वीर्यः श्रुभो
पि स्वर्गलै हतः॥ निहंतुं पंडितं को को पातुं त्वा युद्धं तु मातुं किं॥ ६॥ ततो युद्धमतीवा

सह.
४५

सीदेव्याः शुभनिष्पन्नयोः ॥ गारवर्षमतिदोऽयमेघाद्यारिववप्रतोः ॥ १० ॥ चिह्नेदास्ताह
स्ताभ्यां चंडिकास्वशरोः कर्तैः ॥ ताडयामास चोगेभुगसैः धैरसुरेश्वरौ ॥ ११ ॥ निष्पन्नो नि
शितो वद्वेचमचादाय सुप्रभं ॥ चतुर्दशमूर्द्धि सिंहं देव्या वाहनमुत्तमं ॥ १२ ॥ ता
डिते वाहने देवी कुरप्रेणासिमुत्तमम् ॥ निष्पन्नो न्यास्य सुचिह्ने दवर्मवोप ॥ १३ ॥ चंडिका
॥ १४ ॥ हिने चर्मणि शवद्वे चरात्किंचिद्वेपसोऽसुरः ॥ तामप्यस्याहिधा चक्रे चक्रेणान्निमु
खा गतस्या ॥ १५ ॥ कोयाद्यातो निष्पन्नो यश्च लोतया हवानवाः ॥ आयातं चंडिका

सह
४५

सुष्टिप्रातेन देवी तत्राप्यवूर्णीकरः ॥ १६ ॥ प्राविद्या अश्वदां सोपि चिह्ने चंडिका प्रति ॥
सापि देव्या चिह्नेन भिन्ना भस्मत्त्वमागता ॥ १७ ॥ ततः परश्च हस्तं तमायां तं दैत्यं पुंगवं
॥ १८ ॥ प्राह तं देवी वारुणो धैरर्त्तिं प्रातयत भूतले ॥ १९ ॥ तस्मिन्निप्रतिते भस्मे निष्पन्नो भोम
विक्रमे ॥ आतप्यतीव संकुं द्वा प्रजयो हंतुं मे कामः ॥ २० ॥ सरयस्य स्तयात्पु चंग हतय
रसायुधैः ॥ भुजैरष्टाभिरकुलै व्याप्य शेषं वभो निभः ॥ २१ ॥ तमायां तं समात्सो वदेवी शंख
खमवा दयत ॥ ज्याश शृं चापि धनुषश्च काराती वदुः सहस्र ॥ २२ ॥ पूरयामास ककुभो

सदु०

४६

निजघंटस्वनेनच॥समस्तदैत्यसैन्यानांतेजोवधविधाप्रिया॥१८॥ततःसिंहोमहात्मा
दैत्यप्राजीतेवमहामदै॥पूरयासासगगनंगंतयोपदिशोदश॥१९॥ततःकालीशमुः
त्पयगगनंदमामताडयत्॥कश्यांतनिनादेनप्राक्स्वनास्तेतिरोहितः॥२०॥शुद्ध
हासमदिबोशवदुतीचकारह॥तैःशष्टैरसुरास्त्रुःशुभकोपपरंययौ॥२१॥दुरात्मैः
दृष्टिष्टेतिव्याजहोरांविकायदो॥तदजयेत्यभिहितदेवैरकारासिष्ट्युतैः॥२२॥शुभे
नाजत्पयाराकिर्मुक्ताभ्यान्नातिभीषणा॥प्रायांतीवद्विकुटोभासनिरस्तामदीप

२ निजघाटास्वनेनच॥समस्तदैत्यसैन्यानांतेजोवधविधाप्रिया॥१८॥ततःसिंहोमहात्मा
दैत्यप्राजीतेवमहामदै॥पूरयासासगगनंगंतयोपदिशोदश॥१९॥ततःकालीशमुः
त्पयगगनंदमामताडयत्॥कश्यांतनिनादेनप्राक्स्वनास्तेतिरोहितः॥२०॥शुद्ध
या॥२३॥सिंहनादेनशुभस्यव्याप्लोकत्रयोत्तरम्॥निघातनिस्वनोद्योरोजितावान
वनीयते॥२४॥शुभस्तुक्तांक्षुरंदेवीशुभस्तःप्रदितोक्षुरं॥चिह्नदश्चगैरैतैःरा
तरोद्यसहस्ररा॥२५॥ततःसाचंडिकाकुद्धाश्रुनेनाभिजघा नतम्॥सातदभिहतोभू

सद्वृ

६९

मौमुर्धितो निप्रपातः ॥ २४ ॥ ततो निभुंभः संवाप्य चेतनामातकः ॥ मुकः ॥ अत्राननसंसेवी
 कालीकेशरितो जया ॥ २५ ॥ पुनश्च कालीवाहनामयुतंदनुजेश्वरः ॥ चक्रा पुधेनीदितो जया
 दयामास चंडिकाया ॥ २६ ॥ ततो भगवौ तीकुहादुर्गा दुर्गातिनाशिनी ॥ चिद्धेदता निचक्रा शि
 खरौरे सायको अतन ॥ २७ ॥ ततो निभुंभो वगे नगदासा दाय चंडिकाया ॥ प्रभवा चतवे
 कंतुंदौपसेनास साहता ॥ २८ ॥ तस्यापततस्व बाहु गदां चिदचंडिका ॥ खड्गे नशित धारणा ॥
 चक्र लंमगाददे ॥ २९ ॥ नृबह संसमायांत निभुंभस सरः दुर्जम ॥ इति विष्णु धर्म लेखने

राम
६९

जाविद्धे नचंडिका ॥ ३० ॥ निचक्रस्य तस्य धूलै नृदयाभिः सतोपरः ॥ संह वलोमदा वीर्य
 श्रित्त्येति पुरुषो वदन् ॥ ३१ ॥ तस्या निष्क्रामतो देवी प्रहस्य स्व नवततः ॥ शिरश्चिद्धे
 खड्गे नतो सा वापतदु वि ॥ ३२ ॥ ततः सिंहस्य खादो गंधं देह्य दृष्टा शिरो धरा च ॥ प्रभुरांता
 स्तथा काली शिवदूती तथा परा न ॥ ३३ ॥ कौमारी शक्तिनिर्भिन्नाः केचिन्नेष्ट मंदासुराः
 स्मरणी मंत्रवृत्तेन तोयेना नो निराकृताः ॥ ३४ ॥ माहेश्वरी विश्रुतेन निन्नाः यतु सायाप
 र ॥ ३५ ॥ केचिद्धिने सुरसुराः केचिन्नेष्ट मंदासुराः ॥ नक्षिता आधरे काली शिवदूती नृ

रा. ४०

४५

१

गाविष्यः ॥ ३॥ ॥ इति मार्कण्डेयपुराणे सार्वभौमचरिते देवीमाहात्म्ये निरुत्तमप्र-
॥ ॥ ॥ ॥ अथि सुवाच ॥ निम्नभोजनं हतं दृष्ट्वा भ्रातरं प्राणसंनिताम् ॥ हृन्मना नैव लंघ्ये
शुभं कुक्षौ प्रवीक्ष्य ॥ ॥ बलावलेपदुष्टेभ्यो मद्गुर्गेगवमावद ॥ प्रन्यासं धत्वा तस्मात्
तपुध्यासे याति मानिनी ॥ आदेव्युवाच ॥ एवैवाहं जन्मन विहीनः कामभाषसा ॥ पश्येतां
दुष्टमयेव विराजते मीठुनयः ॥ ॥ ॥ अथि सुवाच ॥ ततश्च मन्त्राणां देवेषु हनोती प्रसू-
रवलयम् ॥ तस्मादेव्युवाच नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ॥ ॥ देव्युवाच ॥ ॥ अहं विर-

रा. ४०
४५

त्वावह निरिहस्यैर्यदा स्थिता ॥ ततः संहृतं भयैकैर्वतिष्ठाभ्याजो स्थिरो भव ॥ अथि
सुवाच ॥ ॥ ॥ ॥ ततः प्रवृत्ते यदुदेवाः शुभस्य चोभयोः ॥ पश्यतां सर्वदेवानां मसुरा-
णां च दारिण्यम् ॥ ॥ शरवर्षैः शितैः शस्त्रैः सथास्त्रैश्चैव दारुणैः ॥ तयोर्दुष्टमभद्रयुधैः सर्व-
लोकभयंकरैः ॥ ॥ दिव्यानां स्त्राणि गता मम चेयान्पथं विक्ता ॥ वने जतानि दैत्येन्द्र-
साम्प्रतीक्षन्त कटभिः ॥ ॥ ॥ ॥ ततश्च शरवर्षैर्देवीम् ॥ कुदयान् सासुरः ॥ सपिबन्त कुपि-

सं०
४२

तादेवीधनुश्चिह्नं के दनेषुभिः॥१०॥ छिन्ने वनुधिदैत्ये च स्यादति मथाददे॥ चिह्ने
देवी च केराता सध श्य कर स्थिता स॥११॥ ततः खड्गमुपादाय परात चंडं च भानुन
त॥ अभ्यधावतज्जदादेवी दैत्या नाम धिये श्वरा॥१२॥ तस्याप्रतत हवा श्रु खड्गं निह
द चंडिका॥ धनुर्मुक्तैः शिखैर्वा एवमर्च्यार्कं कर मलमा॥ उहतां श्रुः सतदा दैत्यैः
त धन्वा विसारिण्य जगद्गुहं द्यौरं संविकानिधनादने द्युता॥१३॥ च ह्ये दप
ततस्तस्य मुदुरं निशितैः शरैः॥ तवापि सा भ्या धावतां सुष्ठु मुद्यन्त्यवगवान्॥१४॥

समुष्टिं पातयासा सह दये दैत्यपुंगव॥ देव्यास्ता चापि सा देवी तले नार स्यत इय
त॥१५॥ तलप्रहाराभिहतो निप्रपातमही तले॥ सदैतपर ज्ञः स हसा पुन रेवत यो
स्थितः॥१६॥ उदपत्य च प्रगृह्य चैर्देवी गगनमास्थित॥ तवापि सानिराधारा युयुते
तेन चंडिका॥१७॥ नियुद्धं रेवत दा दैत्यश्चंडिका च परस्य रं स्या च क्रतुः प्रथमं सिद्ध
मुनि विस्मयकारकम्॥१८॥ ततो नियुद्धं सुचिरं कृत्वा तेनां विकराह॥ उत पातय
वामया मास चिह्नेष्वरणी तले॥१९॥ दनं हि सो वरणी प्राप्य सुष्ठु मुद्यन्त्यवे

सह
४०

शित॥ अथ चारुतदुष्टना चंडिका निधने द्युया ॥ २१ ॥ तस्मात्तंततो देवी सर्वदे
व्यजने सुरमा जगतां प्रातया मा सन्निवा श्रुते नमो ह्यसि ॥ २२ ॥ सगताः सुपुत्रास्तोय्या
देवी त्वलाग्रविदंता चोत्तमकलां धर्युः सा विदुषां सवर्धतां ॥ २३ ॥ ततः प्रस
न्नमश्चि वल्लते तीक्ष्णं दुरासना जगत्त्रा स्या सती वापि निर्मलं च भव भव ॥ २४ ॥
अथात्मैद्यासौ काये प्रोक्तं सैरा मय्युः सति तो सर्गवाहिन्या सथा सस्तव प्रा
तिता ॥ २५ ॥ ततो देवगणा सर्वे दुर्धर्मा निरनानसाः ॥ दमूदुर्निहते तां देव्यु-गंधर्वी

रस
४०

लालितं जगुः ॥ २६ ॥ अथा दयं स धैवान्ये न नृत्तं च ॥ अनेगगगग ॥ ववुः पुराणा साया वा
ती सुप्रबोद्धा देवा कस्या जड्वलु आधुप्य संताः ॥ ततो दिअनित खला ॥ २७ ॥ ॥ ५
॥ तमा र्कं रंडे रापुसो मावा रावे मन्वेरे देवी मा हात्मे प्रयुं नवध ॥ २८ ॥ दीधिरुवाच ॥
देवी हते तव महासुरेन्द्रे सै द्याः सुरा वदितः पुरे गभा संन्या कात्मा यनीत इवुः रड
लमा ॥ २९ ॥ गिरिवक्रा सुवका यता राणा ॥ देवि प्रयत्ना र्तिं हर प्रसी द प्रसी द मा
तजगतां खलस्या ॥ ३० ॥ अथा चारुतदुष्टना चंडिका निधने द्युया ॥ ३१ ॥ तस्मात्तंततो देवी सर्वदे

सदु०
७१

धत्तस्थितसि॥ शुभांश्चरूपस्थितया त्वयैतदाप्याय्यते काले न तं द्युवीर्यं॥३॥
 त्वं वैष्णवीराक्तिर नंतवीया विष्णुस्थवी जंपरमाशिमया॥ समेमादितं देवि समस्त
 मेतत्वं वैष्णवसच्चोभुसुक्तिहेतु॥४॥ विद्याः समस्त सत्तव देवि भेदः शिष्यः समस्तः॥२॥
 कला जगत्सु॥ त्वयैकया पुरे तं न वयैतत्का ते स्तुति स्तव्यपरापराक्तिः॥५॥ सर्वं रत्न
 यदा देवी स्वर्ग सुक्तिप्रदायिनी॥ त्वं तु नास्तुतये कवा भवतु परमोक्तयः॥६॥ नर्वं रत्न
 सुबुद्धिस्तप्रे राजनस्पृष्टं दसं स्थिते॥ स्वर्गोपवर्गं देवि ना गयितान मे सुते॥७॥

कलाकाष्ठादिरूपेण परिणामप्रदायिनी॥ विष्णुस्थोपरतौ राक्षसाय रायिना नमोस्तु
 ते॥८॥ सर्वं संगलमंगलं शिवे सार्थं साधिके॥ शरणापन्नं बके गौरि नारायणान्न
 मोस्तुते॥९॥ स्थितिस्थिति विनाशानो राक्षसं ते सनातनि॥ गुराग्नये गुराग्नये नाराय
 णाय नमोस्तुते॥१०॥ शरणागतदीनार्तपरिजारापरापरा॥ सर्वं स्याति हरे देवि ना
 ॥११॥ हंसयुक्तविमानस्थे वस्त्राणी रूपधारिणि॥ कौशानः करिके देवि॥१२॥ निभृ
 त्तवं दं हि धरे महावृषभवाहिनि॥ माहेश्वरी स्वरूपेणाना॥१३॥ मयूरकुक्षुदं लो

सदृ
प्र

महाशक्ति धरेनद्ये ॥ कोमारीरूपमंस्थानेनारायणशिरा ॥ १४ ॥ शंखचक्रगदागङ्गा
हस्तप्रमाद्युधौ प्रोमीद्वैतसर्वरूपेना ॥ १५ ॥ शंखचक्रगदागङ्गा गृहीतो ग्रामहा च
केदंष्ट्रेऽस्तवसंधरे ॥ वराहरूपिणिराशिवेनारायण ॥ १६ ॥ नृसिंहरूपेणो ग्रेण वंतुं दे
त्यां कृतोद्यमे ॥ नैमोक्यत्रासा सहितेना ॥ १७ ॥ किरीटनिमहावज्रमाला स्वयं युजो
ध्वजे ॥ ध्वजधारा हरे चैव न ॥ १८ ॥ शिवदूती स्वरूपेण हतदै महाकला ॥ घोररूपेण
महारावे ॥ १९ ॥ दंड्यकरास्तवदने शिरोमा लाजिभूषणो ॥ चामुंडे मुंडन दानेना ॥ २० ॥

शक्ति लोमहाविद्ये अद्वैतपुष्टि स्वधेध्रुवे ॥ महाशक्तिमहाविद्ये ॥ २१ ॥ सधे सरस्वति
वरे नृति वाचवित्तमसि ॥ नियते त्वं प्रसी देशे नारायणि नमोऽस्तुते ॥ २२ ॥ सर्वतः
पाशापाद्यंते सर्वतोऽक्षिरा मुद्रिवा ॥ सर्वतः श्वपरा घ्राणे नारायणि नमोऽस्तुते ॥ २३ ॥
सर्वस्वरूपे सर्वेशे सर्वशक्तिसमन्विते ॥ नयेभ्यस्त्राहि नो देवि दुर्गे देवि नमोऽस्तुते
॥ २४ ॥ स्यात्ते वदनं सौम्यं लोचनं त्रयधुधितम ॥ पातु नः सर्वभूतेभ्य कात्यायनि नमो
स्तुते ॥ २५ ॥ ॐ लाकरालमत्पुग्रमरोषासुरसूदनम ॥ विश्वं पातु नो नीतेन दुका

सद्व०
५३

लिनमोस्तुतो॥२६॥दिनसिद्धेतेजातिस्वनेनापूययाजगताभिन्नुत्पन्नोमोर्ने
कसि साधंटापातुनोदेवि पापेभ्यो नास्तुतानि॥२७॥प्रसुरास्वरापेवकवर्चि
तस्तेकरेज्वलः॥सुभायस्वज्ञानवतुचंद्रिकेवांनतावयम्॥२८॥रोगानेराजा नही
पुष्पा रुष्टातुका नान्सकलानमो ह्यम्॥त्वामाश्रिता तान विपन्नरागां त्वमाश्रि
ता ह्याश्रयतां प्रयंति॥२९॥एतां कृतं यः कदने वयाद्यधर्मद्विषां देवि म ह सुखं रासा
न॥रूपैरनेके बहुधात्ममूर्तिस्तो विवर्ततत्पुं करोति कन्या॥३०॥विद्यासुरास्व

प्रविवेकदीपेष्टाद्येव वाक्येषु चकात्वदन्या॥समत्वगतेति महांधकारि विभ्रामयसि
तदतीव विभ्रमोऽस्मादं सियात्रोगविषाश्च नागायचारयोदस्युबला नित्यं
दात्रानलेयत्रायाधिमध्ये तत्र स्थिता त्वं परिणामि विभ्रमः॥३१॥विश्वेश्वरित्वं प्रार
णमि विभ्रमि विभ्रमिकाधारयसीति विभ्रमः॥विश्वेश्वरवद्व्यभवती भवति विभ्रमः अत्र
येषां भक्तिर्नमो॥३२॥देवि प्रसीद परिणालय तो रिनीते नित्यं यथासुखं वध दधुने
वसद्यः॥पापानिस्तर्जगतां प्रशमनया ह्युत्तरप्रातया कजानि तांश्च महे पसर्ग

संदु ०
५४

न प्रयातानां प्रसीद त्वंदे विविश्वार्तिहरिणी ॥ वैलोक्य वासिनामी दे लोका नां वर
दानव ॥ ३५ ॥ देव्युवाच ॥ ॥ वरदा हे सुरगणा वरं यन्मनसे प्रसूय ॥ तं वृणुष्वं प्रयच्छ
मित्रगतामुपकारकम् ॥ ३६ ॥ देवा ऊचुः ॥ ॥ सर्वानाथा प्रयमनं वै लोक्य स्यादिव च
रि ॥ एवमेव प्रयाकार्य मस्मद्वैर विनाशनम् ॥ ३७ ॥ देव्युवाच ॥ ॥ वैवस्वते त्वरे प्राप्ते
प्रष्ट्या विंशति मेयुगे ॥ ॥ भूमोति श्रुतं नैवा न्या वृत्तं प्रसीते महासुरो ॥ ३८ ॥ नंदगे
पद हे जाताय सो दागम रंभना ॥ ततस्तौ नाशयिष्यामि विंध्य चलनि वासिनी ॥ ३९

राज
५४

॥ ३९ ॥ पुनरप्यतिरोडे रा रूपेणा पृथिवी तले ॥ अवतीर्य हानव्यामि वै प्रचितां सुदा
नवां नृ ४० ॥ भद्रं यत्प्राप्तानुया न्वै प्रचितां माहासुरान् ॥ रक्तावन्तो न विध्यति दा
डिमी कुसुमापनाः ॥ ४१ ॥ ततो मां देवताः स्वर्गे मर्त्यं लोकं च मनवाः ॥ स्तुवंतो व्याहृतिं
ति स्तुतं रक्तदंतिकान् ॥ ४२ ॥ मूय असतवार्षिकं सना वृष्ट्या मनेभामि ॥ मुनिभिः सं
स्तुता भूमौ संभविष्याम्ययोनिजा ॥ ४३ ॥ ततस्ततेनेने शरां निरीक्ष्यामि यन्मृनीना ॥
कीर्तयिष्यामि सन्नुजाः शताक्षी मितिमां ततः ॥ ४४ ॥ ततो ह मस्थि लं लोकमात्मदे

मि३

सद्व.
५५

इसमुद्रवैभारिष्यामिसुःशक्तैराष्ट्रैः प्राप्ताधारकैः॥३५॥ साकंभरीतिविरव्यतिंतदा
ग्राम्याहंभुवि॥तत्रैववधिव्यासिदुर्गंतारव्यंमहासुरमं॥दुर्गादेवीतिविरव्यतिंत
नमनामनविष्यति॥३६॥ पुनश्चहंयदाभीमंरूपेकत्वाहिमाकले॥रक्षंसिभक्त
यिव्यामिसुनीनांनाराकरणात्॥३७॥तदासांभुनयःसर्वेस्ताव्यंनमसुमूर्त्य
नीमादेवीतिविरव्यतिंतमेनामनविष्यति॥३८॥यदारुणाप्रवश्यैल्लोकेमहा
बाधोकरिष्यति॥तदाहंभरंरूपेकत्वासंख्ययमद्वयदम्॥३९॥कैलोक्यस्यहि

३३३

[illegible]

सं० २
५६

येन तत्प्रसन्नमहात्मा प्रसन्नमसं० ३॥ नतो मां दुष्कृतं किंचिदुष्कृतोत्थानचापदः॥ नविघ्न
तिनदालिं नैवेष्टवियोजनम्॥ ४॥ रात्रौ न नयंतदपदस्युतवानराजतः॥ नराख्यान
ततो यौघात्कदाचिन्संभविष्यति॥ ५॥ तस्मान्ममैतन्माहात्म्यं पठित्वं संप्राप्तिम्
श्रुत्वा च सदा भक्त्या परं स्तुत्ययनं हितम्॥ ६॥ उपसर्गो नरोक्षं स्तुमहामारी सुमु
हूर्त्वात्॥ तथा विविधमुत्पातमाहात्म्यं शमयेन्मम॥ गायैतत्पद्यते सौम्यदिग्गम
यतने प्रम॥ सदनतद्विमोहितामिसंनिध्यतत्रैव स्थितम्॥ ७॥ वलिप्रदाने पूजया

लान
५६

मस्तिकार्ये महोत्सवे॥ सर्वममैतच्चरितमुच्चार्यैव श्राव्यमेव च॥ ८॥ जानता जानता
वापि वलिप्रजांतया कृतान्॥ प्रतीद्विष्याम्यहं प्रीत्या वद्विहोमंतया कृतोत्सव
रासकाले महापूजा कियते यावद्वर्षिकी॥ तस्यां समैतन्माहात्म्यं श्रुत्वा भीतिं स
मन्वितः॥ ९॥ सार्धं वाचा विनिर्मुक्तो धनधान्यसुखान्वितः॥ मनुष्ये सप्त सदिन
भाविष्येति तस्य राया॥ १०॥ श्रुत्वा समैतन्माहात्म्यं तया चोत्तयः श्रुत्वा॥ परा
क्रमं च युद्धे न सती नर्मयः पुमान्॥ ११॥ रिपवः संकथं योति कल्याणं चोपपद्यते

कु

सर्वममैतन्माहात्म्यममसन्निधेकारकम् ॥ यः श्रुत्वा धर्मदूषणं क्षदप्येतत् ॥ ११ ॥

२०१२
५७

नन्दते च कुलं पुंसो माहात्म्यं मम श्रवताम् ॥ १२ ॥ रातिकर्मणि सर्वव्रतधा दुस्व
प्नदसेने ॥ ग्रहपीडा सुचोया सुमाहात्म्यं श्रुत्वा नमः ॥ १३ ॥ उपसर्गः ॥ रा संया
ति ग्रहपीडा श्रवताम् ॥ दुःखप्रचण्डनिर्दहं सुखप्रमुपयायते ॥ १४ ॥ वा न प्र
हानिभूतानां बालानां रातिकारकम् ॥ संध्यातमे देवन्तरांसे वीकार एव सुते
म् ॥ १५ ॥ दुष्टेतामामयेषां रावतम् ॥ निकरं परं मरुदो वृतापि रावा नोपठनादेव
जाशनं म् ॥ १६ ॥ नूनोऽथ विविधैर्भोगैः पदानैर्वत्सरे राग्राम् ॥ प्रीतिर्मे कियते सा

राज
५७

मिमन्महासुचरितं श्रुते ॥ २० ॥ श्रुतं हरति पापानि तयारोग्यं प्रयच्छति ॥ रक्षां करोति ॥ ह
तेभ्यो जन्मनां कीर्तनं मम ॥ २१ ॥ यद्देवचरितं यन्मे दुष्टद्वेषनिवहणं म् ॥ तस्मिन् श्रुते
वैरिहन्तं भयं पुंसो न जायते ॥ २२ ॥ अघ्नाभिः स्तुते याया श्रुया श्रवणं विनिष्कृता ॥ व
हनरा वदतास्तास्तु प्रपच्छन्ति शुभां मतिम् ॥ २३ ॥ अरणे यो तरे वापि दावा यि प्र
विवारितः ॥ दस्युनिर्वीर्यतः सून्यगृहीतो वापि रात्रुति ॥ २४ ॥ सिंहव्याध्यानुयातो वा व
ने वा वनहस्तभिः ॥ रात्रा कुड्मेन वा जज्ञे वधो बंधगतापि वा ॥ २५ ॥ आधूणि तो वा वृतेन

सट् मित्यात पोतेमहा रीवे ॥ घतसु कथिराखिपु संश्रामे नरादा सये ॥ २६ ॥ सर्वा नाध सुधोरा
 सुवेदना भवर्दिता पिवा ॥ स्मरन्ममेत स्वरितं नरो सुचेत संकटात् ॥ २७ ॥ समग्र ॥ वा
 शिखा द्वा दस्य वीवैरि रा रतया ॥ दूरे देव प्रसायेत रत्न रत्न स्वरितं मग ॥ २८ ॥ मधिरु वा
 च ॥ ॥ इत्युक्त्वा सा भगवती चंडिका चंड विजय ॥ पश्यते मे न देवा नांत वीवांतर धीयता
 ॥ २९ ॥ तोपि देवा निराते का रसाधिकार न यथा ॥ पुरा ॥ य जभा गनु त सर्व च कुर्वि नित ॥ रा न
 ॥ इवा देया श्रुत्वा निहते सु ने देव रियौ युधि ॥ जगदि ध्वं भिनित स्मिन्म दो ग्रे तु न वि

ले ॥ निशुं मे व सहा वीर्ये शेषा पाता लसा ययुः ॥ ३० ॥ एवं भगवती देवी शान्ति या पि
 पुनः ॥ संदूय कुरुते भूय जगताः परिया तनम ॥ ३१ ॥ तोयेत न्ये ह्यते विश्वं सैव वि
 मृयते ॥ सा प्राचिता च विशा नंतु ण मदि प्रस कृति ॥ ३२ ॥ व्या संतयेत तस क
 लं वलं डं न तु जे वर ॥ महा कै ल्या मृदा काले महा मारी खर प्रया ॥ ३३ ॥ सैव
 काले महा मारी सैव दृष्टि र्भवता ॥ मित्या तं करोति तन्मृता ना सैव काले सनातनी ॥ ३४ ॥

सद्वृ
पाप

भवकानेतरां सैव लक्ष्मीर्द्विप्रदा गृह ॥ सैवाभावेन ध्या लक्ष्मीर्विनायायेपयाय
नि॥ ३६ ॥ सुता संपूतिता सुखे ध्या गंधादिभिस्तथा ॥ ददाति विभेपु-गंश्चमति
या सुभासा ॥ ३७ ॥ इति सार्द्धं स्तुत्युपरागे सावर्णि के सन्वतरे देवी भाद्रा
वर्णात्ते अत्र च समा ॥ ३८ ॥ ॥ श्रीरुक्मिणी ॥ ॥ सत्तैक धितं नृपदेवी सा
स्य सुतं ॥ सत्तैक धितं नृपदेवी सा स्य सुतं ॥ विद्यातये कि यते भग

गद्विष्णु सा प्रदा ॥ तय वसे पदेषु च तये वा न्ये विमे कि नः ॥ स्तुते मोदिता येव मो
शुभे च ॥ ३९ ॥ ता सुपे हि महा राजा रं परमेश्वरी सा ॥ प्रा राधिता सैव नृणां
ग स्वर्गाय वक्ष्यते ॥ ४० ॥ सा कुरुते इत्युक्त्वा च ॥ ॥ इति तस्य वचः ॥ श्रुत्वा मु
मुक्षुः स्माराधिपः ॥ परिणयत सहाभा गत सुपि रोसित वृत्तम् ॥ ४१ ॥ निर्वर्त्तमानं तमं
तस्य भाय ह्ये शास्त्रं ॥ उवाच स द्युत वसे स च वै रौप्यं सहस्रं मे ॥ ४२ ॥ स दरी न
यं मवाया नादपु लिन संस्थिता ॥ स बवैरप स पतिरा देवी ररुतं हं रं जपत् ॥

[illegible]